

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANAOKULU ÖĞRETMENLERİNİN OKULDAKİ STRES
BELİRTİLERİ, STRES KAYNAKLARI, BU STRES KAYNAKLARI
İLE BAŞA ÇIKMA YOLLARI VE YAŞADIKLARI ÖRGÜTSEL
STRESİN PERFORMANSLARINA ETKİSİ NEDİR?

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Miray ÖMEROĞLU

Antalya
Haziran, 2015

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ANAOKULU ÖĞRETMENLERİNİN OKULDAKİ STRES
BELİRTİLERİ, STRES KAYNAKLARI, BU STRES KAYNAKLARI
İLE BAŞA ÇIKMA YOLLARI VE YAŞADIKLARI ÖRGÜTSEL
STRESİN PERFORMANSLARINA ETKİSİ NEDİR?

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Miray ÖMEROĞLU

Danışman: Doç. Dr. Ali SABANCI

Antalya

Haziran, 2015

Akdeniz Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Miray ÖMEROĞLU'nun bu çalışması, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ekber TOMUL

Üye (Danışman) : Doç.Dr. Ali SABANCI

Üye : Doç.Dr. Kemal KAYIKÇI

Tez Konusu: Anaokulu öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisi nedir?

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

Tez Savunma Tarihi: 19/06/2015

Mezuniyet Tarihi :

.....

Prof.Dr.Yusuf TEPELİ

Enstitü Müdürü

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçalardan gösterilenlerden olduğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım. Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

06.07.2015

Miray ÖMEROĞLU

ÖNSÖZ

“Her stres silinmez bir yara bırakır ve organizma stresli bir durumdan sağ çıkmanın bedelini biraz daha yaşlanarak öder”

Hans Selye

İlk olarak anaokulu öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisini belirlemek amaçlı araştırmanın ortaya çıkmasındaki yolculuğumda bana ışık tutan, ihtiyaç duyduğum anlarda yardımda bulunan ve yapıcı eleştirileriyle çalışmama katkıda sunan, beni her zaman motive eden, güvenini hep yanımda hissettiğim saygı değer hocam ve değerli tez danışmanım Doç. Dr. Ali SABANCI'ya yardımlarından, sabrından ve bu tezin tamamlanmasında gösterdiği titiz çalışmalarından dolayı şükranlarımı sunarım.

Yüksek lisans eğitimimde bilgi ve tecrübeleriyle yetişmemde emeği olan değerli hocalarım Prof. Dr. Mualla BİLGİN AKSU, Prof. Dr. İlhan GÜNBAI, Doç. Dr. Kemal KAYIKÇI ve Yrd. Doç. Dr. Türkan MUSTAN AKSU' ya çok teşekkür ederim. Çalışmaya katkı sağlayan Antalya İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri yöneticilerine ve çalışanlarına, çalışmamda desteklerini esirgemeyen anaokulu müdürü sevgili dostlarım Goncagül KARAKÖSE, Oya OLCAY, Cigdem KÜÇÜK ve Aslı KANBİR'e, Antalya İli Merkez İlçelerindeki anaokulu ve ilkokullarında çalışan tüm okul öncesi öğretmeni arkadaşlarıma ve birçok aşamada destek olan abim Metin ÖMEROĞLU'na teşekkür ederim.

Bugünlere gelmemde en büyük emeği olan canım annem ve babama, hayatımın her alanında ve aldığım bütün kararlarda her zaman yanımda olan, beni destekleyen eşim Engin'e ve son olarak çalışmamın bitmesini sabırla bekleyen sevgili kızıma sonsuz teşekkür ederim.

Bu çalışmayı canım kızım Havin'e ithaf ediyorum.

Saygılarımla.

Miray ÖMEROĞLU

ÖZET

ANAOKULU ÖĞRETMENLERİNİN OKULDAKİ STRES BELİRTİLERİ, STRES KAYNAKLARI, BU STRES KAYNAKLARI İLE BAŞA ÇIKMA YOLLARI VE YAŞADIKLARI ÖRGÜTSEL STRESİN PERFORMANSLARINA ETKİSİ NEDİR?

Ömeroğlu, Miray

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Programı

Tez Yöneticisi: Doç. Dr. Ali Sabancı

Haziran 2015, 93 sayfa

Bu tez çalışmasında anaokulu öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Bu çalışma tarama modelindedir. Veri toplama aracı olarak Pehlivan (1993) tarafından geliştirilmiş olan Likert türü beşli dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Antalya ili merkez ilçelerinde görev yapan 326 okul öncesi öğretmeni araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Veriler SPSS 22 programı kullanılarak analiz edilmiştir.

Araştırmanın sonucunda; okul öncesi öğretmenlerinin stres kaynaklarına ilişkin işsel kaynaklı stresin, bireysel kaynaklı strese göre kendilerinde daha çok stres yarattığını, anasınıfı öğretmenlerinin anaokulu öğretmenlerine göre yaşadıkları stresin daha çok işsel kaynaklı olduğunu, gerginlik, yorgunluk ve uyuma isteği ifadelerinden oluşan psikolojik stres belirtilerini, fizyolojik stres belirtilerine göre daha çok gözlediklerini, yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisinin az düzeyde olduğu ve örgütsel stresle başa çıkmada sosyal destek aramayı, sorunla mücadeleye göre daha çok tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Stres, Okul öncesi, Öğretmen

ABSTRACT

KINDERGARTEN TEACHER SIGNS OF STRESS IN SCHOOLS, STRESS SOURCES, THE EFFECTS OF THE STRESS SOURCES, COPING WITH STRESS AND WHAT LIVED THEY ORGANIZATIONAL PERFORMANCE?

Ömeroğlu Miray

Master of Science Degree, Educational Administration and Supervision Program

Thesis Supervisor: Associate Prof. Dr. Ali Sabancı

June 2015, 93 pages

The aim of this thesis study is; to determine the pre-school teacher's stress sign at school, to find the source of stress and the way to cope with it, and it's effect on performance are being investigated. This study is a screening model. Likert kind of five point rating scale which was improved by Pehlivan (1993) was used as a data collection. 326 pre-school teacher's are located at central districts of Antalya compose the simple of the study. Data were analyzed using the program SPSS 22.

As a result of the research; Related with pre-school teacher's source of stress, occupational stres creates more stress than individual related stress. Kindergarten teacher's stres is mainly occupational related stres than pre-school teacher's. Psychological stres symptoms like tension, fatigue and sleep desire are mainly observed than physiological stress symptoms. Organizational atress that they hava, has less effect on their performance. They more prefer to search social support to cope with organizational stres than combat the problem.

Keywords: Stress, pre-school, teacher

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
DOĞRULUK BEYANI.....	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	x
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xii

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi.....	4
1.4. Araştırmanın Alt Problemleri.....	4
1.5. Araştırmanın Önemi.....	5
1.6. Araştırmanın Sayıltıları.....	5
1.7. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Stresin Tanımı	7
2.2. Stresin Aşamaları	8
2.3. Stresin Belirtileri	9

2.3.1. Fizyolojik Belirtiler.....	9
2.3.2. Psikolojik Belirtiler.....	10
2.3.3. Davranışsal belirtiler.....	10
2.4. Stres Kaynakları.....	11
2.4.1. Bireysel Stres Kaynakları.....	12
2.4.2. Örgütsel Stres Kaynakları.....	14
2.4.2.1. Görev Yapısına İlişkin Stres Kaynakları.....	15
2.4.2.2. Yetke Yapısına İlişkin Stres Kaynakları.....	17
2.4.2.3. Üretim Yapısına İlişkin Stres Kaynakları.....	18
2.5. Stresle Başa Çıkma Yöntemleri.....	19
2.5.1. Stresle Başa Çıkma Bireysel Yöntemler.....	20
2.5.2. Stresle Başa Çıkma Örgütsel Yöntemler.....	21
2.6. Stresin Performansa Etkisi.....	23
2.7. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim.....	23
2.8. İlgili Araştırmalar.....	27
2.8.1. Yurt İçinde Yapılmış Çalışmalar.....	27
2.8.2. Yurt Dışında Yapılmış Çalışmalar.....	33

BÖLÜM III

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli.....	36
3.2. Evren ve Örneklem.....	36
3.3. Verilen Toplanması.....	37
3.3.1. Stres Belirtileri Ölçeği.....	39
3.3.2. Örgütsel Stres Kaynakları Ölçeği.....	40
3.3.3. Örgütsel Stresle Başa Çıkma Ölçeği.....	42

3.3.4. Stresin Performansa Etkisi Ölçeği	43
3.4. Verilerin Analizi.....	44

BÖLÜM IV

BULGULAR

4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri.....	45
4.2. Birinci Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Bulgular.....	46
4.3. İkinci Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerinin Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	46
4.4. Üçüncü Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Kaynaklarına İlişkin Bulgular.....	49
4.5. Dördüncü Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki Stres Kaynaklarının Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	50
4.6. Beşinci Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Bulgular	53
4.7. Altıncı Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yolları Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular.....	54
4.8. Yedinci Alt Problem Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performanslarına etkisine İlişkin Bulgular.....	57
4.9. Sekizinci Alt Problem Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performanslarına etkisi Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular	58

BÖLÜM V
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma.....	60
5.2. Öneriler	63
5.2.1. Uygulamacılara Öneriler.....	63
5.2.2. Araştırmacılara Öneriler	64
KAYNAKÇA	65
EKLER.....	73
Ek 1. Araştırma Ölçeği.....	73
Ek 2. Ölçek Kullanım İzni	77
Ek 3. Uygulama İzin Belgesi	78
ÖZGEÇMİŞ.....	79

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1. Holmes-Rahle Sosyal Uyum Ölçeği.....	14
Tablo 3.1. Araştırmanın Evrenine Ait Bilgiler.....	37
Tablo 3.2. Stres Belirtileri Ölçeği	39
Tablo 3.3. Örgütsel Stres Kaynakları Ölçeği	41
Tablo 3.4. Örgütsel Stresle Başa Çıkma Ölçeği.....	42
Tablo 3.5. Stresin Performansa Etkisi Ölçeği	43
Tablo 4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri.....	45
Tablo 4.2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri	46
Tablo 4.3. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri	47
Tablo 4.4. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri	48
Tablo 4.5. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fizyolojik Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri	48
Tablo 4.6. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Psikolojik Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri	49
Tablo 4.7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Örgütsel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri.....	49
Tablo 4.8. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin İşsel Kaynaklı Strese İlişkin Görüşleri	50
Tablo 4.9.Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bireysel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri.....	51
Tablo 4.10. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Örgütsel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri.....	51
Tablo 4.11. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki İşsel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri.....	52
Tablo 4.12. Kurum Türüne göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki Bireysel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri.....	53
Tablo 4.13. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Görüşleri.....	54

Tablo 4.14. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Görüşleri.....	54
Tablo 4.15. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Görüşleri.....	55
Tablo 4.16. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkmada Sosyal Destek Aramaya İlişkin Görüşleri.....	56
Tablo 4.17. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkmada Sorunla Mücadele Etmeye İlişkin Görüşleri.....	57
Tablo 4.18. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Örgütsel Streslerinin Performansa Etkisine İlişkin Görüşleri	57
Tablo 4.19. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresinin Performanslarına Etkisine İlişkin Görüşleri.....	58
Tablo 4.20. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresinin Performanslarına Etkisine İlişkin Görüşleri.....	59
Tablo 4.21. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresinin Performanslarına Etkisine İlişkin Görüşleri.....	59

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
f	Frekans
%	Yüzde
n	Veri Sayısı
p	Anlamlılık Düzeyi
S	Standart Sapma
Sd	Serbestlik Derecesi
T	t Değeri (t Testi İçin)
F	F Değeri (Anova İçin)

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, problem cümlesi, alt problemleri, önemi, sayıtları ve araştırmada kullanılan tanımlar yer almaktadır.

1.1. Problem Durumu

Birçok insan ve bilim dalı tarafından kullanılan yabancı kökenli bir sözcük olan stres artık modern çağın büyük bir sorunu haline gelmiştir. Eğitim alanında da kullanılmaya başlanan stres kavramı bu kurumlarda çalışan herkesi etkilediği gibi öğretmenleri de etkilemektedir. Öğretmenleri etkileyen stres doğal olarak öğrencileri ve öğrenci velilerini de etkilemektedir.

Öğretmen eğitim sistemimizin en temel ögesidir. Öğretmenlik doğrudan insanla ilgili bir meslek olması yönüyle, öteden beri sadece bir kazanç kapısı olarak değil, aynı zamanda kutsal bir meslek olarak görülmüştür (Şişman, 2006). Öğretmenlerin stresi yıllar boyunca çok tartışılan bir konu olmuştur. Üretkenliği engelleyen düzeydeki stres öğretmenlerin öğretimlerini, kişisel yaşamlarını ve en önemlisi öğrencilerini etkileyebilir (Adams, 1999). Bir başka bakış açısına göre ise düşük düzeydeki stresin, öğretmene yeni yollar aramada enerji sağladığını ancak, yüksek düzeydeki stresin, öğretmenin hem kişisel yaşamına ve hem de öğrencilerine zarar verdiğini belirtmiştir (Akpınar, 2008). Söz konusu çocuklar ve gelecek nesiller olunca öğretmen stresi üzerinde durulması gereken önemli bir konu haline gelmiştir.

Öğretmenlik mesleğinin stres kaynaklarını saptamak amacıyla birçok araştırma yapılmıştır. Öğretmenlerin stres kaynakları ile ilgili çalışmalar, öğretmenlik mesleğinin oldukça stresli bir meslek olarak tanımlandığını, öğretmenlerin okulda yoğun şekilde strese maruz kaldıklarını, aşırı yorgunluk ve tükenme yaşadıklarını göstermekte ve bu stres kaynaklarının daha fazla araştırılması gerektiğine işaret etmektedir (Özdemir, Sezgin, Kaya ve Recepoğlu, 2011).

Öğretmenlerde stres sorununun ve bunun eğitime yansımalarının incelenmesi, öğretmenler açısından olduğu kadar öğrencilerin ve eğitimin niteliğinin artırılması açısından da yararlı olacaktır (Balaban, 2000). Ayrıca öğrenci ve velilere ek olarak modern dünyanın getirdiği yük ve şartların, öğretmenliği daha önce olduğundan daha stresli bir meslek yaptığı, bugün öğretmenlerin refahı ve psikolojik durumu ciddi bir tehdit altında olduğu da belirtilmiştir (Erdiller ve Doğan, 2015).

Öğretmenlerin karşılaştığı stresin büyük bir bölümü, işlerinin çok ve çeşitli olması nedeniyle ortaya çıkmasına rağmen, yaşanan stres düzeyi; değişen talepler, kişilik özellikleri ve problemle başa çıkma yeteneğindeki değişiklikler gibi nedenlerle birinden diğerine değişmektedir (Ünal, 1999). Öğretmenlerde en yüksek stres düzeyi bireyler arası ilişkiler alanında görülür. Fiziksel ve davranışsal belirtiler, iş ortamında üretkenliği azaltan davranışlara neden olabilmektedir. Yeterlilik düzeyinin düşük oluşu, gecikme, işe gitmeme ve personel değişimi gibi unsurlar da stresin öğretmenler üzerinde sıklıkla görülen belirtileridir. Bunlar okul sistemlerini zarara uğratmakla birlikte, eğitim programlarının sürekliliğini de engellemektedir. Diğer taraftan, okulun çalışma ortamı ve öğretme/öğrenme niteliği de bu koşullardan etkilenebilmektedir (Turna, 2014).

Okullarda da yönetici ve öğretmenleri etkileyen stres sonucu bir takım olumsuzluklar oluşmaktadır. En düşük stres düzeyi olan isteksizlikte bile belirtiler; sıkıntı, yorgunluk, sinirlilik, tatminsizlik olarak ortaya çıkmakta ve bireyi önemli ölçüde etkilemektedir (Ünal, 1999). Bunlara ek olarak; zaman yönetimi, sık sık zaman sınırlaması ve aşırı iş yükü, mesleki sıkıntılar (düşük gelir ve sınırlı kariyer ilerlemesi), disiplin ve motivasyon (yüksek öğrenci disiplini ve öğrenci etkileşim problemleri), mesleki yatırım (karar vermede yüksek özerklik ve düşük katılım) ve düşük seviyeli mesleki iş birliği (Miller, Brown-Anderson, Fleming, Peele ve Chen, 1999), çalışma ortamında karşılaşılan kaynak yetersizliği (Burchielli ve Bartham, 2006), işlerin çok ve çeşitli olması (Ünal, 1999) gibi nedenler öğretmenlerde strese neden olabilmektedir. Kayriacou (2007, s.135) öğretmenlerin stres kaynaklarını on madde altında toplamıştır.

- 1) “Öğrencilerin motivasyon eksikliği
- 2) Genel sınıf disiplini

- 3) Zaman baskısı ve iş yükü
- 4) Değişimle başa çıkma
- 5) Başkaları tarafından değerlendirilmek
- 6) İş arkadaşlarıyla ilişkiler
- 7) Benlik saygısı ve kariyer
- 8) İdare ve yönetim
- 9) Rol çatışması ve belirsizliği
- 10) Kötü çalışma koşulları ”

Stres, profesyonel bir öğretmenin iş ortamında günlük yaşantısının önemli bir parçası haline gelmiştir. Stresörler milli eğitim sistemimizin her düzeyinde, öğretmenlerde, olumsuz zihinsel ve fiziksel belirtilerin nedeni olmaktadır. Dolayısıyla, stresörlerin öğretmenin sınıftaki etkililiğini çok önemli düzeyde kırabildiği göz önüne alınması gereken bir zorunluluktur. Bu nedenle, öğretmenlerin stresin nedenlerini, belirtilerini ve başa çıkma tekniklerini görmelerini sağlamaya yönelik çabalar yoğunlaştırılmalıdır (Eskridge ve Coker, 1985). Stresin uzun zaman sürmesi durumu zihinsel ve duygusal bir bitkinlik durumunun ortaya çıkmasına, yani tükenmişliğe neden olmaktadır. Bu stres, iş performansını olumsuz olarak etkilediği için okullarda da bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır (Turna, 2014). Öğretmenlerde stres oluşturan yaşam olayları ve stresle başa çıkma tarzlarının belirlenmesi ile öğretmen verimliliğini artıracak önlemlerin alınmasında ve strese bağlı sorunların çözümlenmesinde önemlidir, bu konuda yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Poyraz, 2009). Günlük yaşamda dikkate alınması gereken stres, insan sağlığını ve üretkenliğini olumsuz yönde etkileyen bir kavram olarak okullarda da üzerinde durulması gereken bir sorun olarak önem taşımaktadır (Altınok, 2009). Ayrıca stres ve öğretmen performansı da odaklanılması gereken bir konudur (Alizadegani, Zaini ve Delavari, 2014).

Bütün bu verilerden hareketle, okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisini belirlemek araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisini belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Problem Cümlesi

Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisini nedir?

1.4. Araştırmanın Alt Problemleri

Araştırma problemine dayalı olarak aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

- 1) Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri ne düzeydedir?
- 2) Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtilerine ilişkin görüşleri;
 - a. Cinsiyet,
 - b. Yaş,
 - c. Görev yeri
 - d. Kurum türüne göre farklılık göstermekte midir?
- 3) Okuldaki stres kaynakları okul öncesi öğretmenlerinde ne düzeyde stres yaratmaktadır?
- 4) Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres kaynaklarına ilişkin görüşleri;
 - a. Cinsiyet,
 - b. Yaş,
 - c. Görev yeri
 - d. Kurum türüne göre farklılık göstermekte midir?
- 5) Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri ne düzeydedir?

- 6) Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri;
- Cinsiyet,
 - Yaş,
 - Görev yeri
 - Kurum türüne göre farklılık göstermekte midir?
- 7) Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performanslarına etkisi ne düzeydedir?
- 8) Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performanslarına etkisine ilişkin görüşleri;
- Cinsiyet,
 - Yaş,
 - Görev yeri
 - Kurum türüne göre farklılık göstermekte midir?

1.5. Araştırmanın Önemi

Öğretmenler sağlıklı bir toplumun oluşmasında önemli bir yere sahiptirler. Öğretmenlerin görevlerini en iyi şekilde yerine getirmeleri gerekmektedir. Görevlerini iyi şekilde yerine getirebilmeleri ve verimli olmaları için yaşadıkları stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisi belirlenmelidir.

Yapılan bu çalışmada elde edilen bulgular ile bunların belirlenmesi amaçlanmaktadır ve elde edilecek verilerin ileride gerçekleştirilecek olan çalışmalara ışık tutacağına inanılmaktadır.

1.6. Araştırmanın Sayıltıları

Bu araştırmada göz önünde bulundurulmuş sayıltılar şu şekilde belirtilebilir

- 1) Araştırma sürecinde uygulanan veri toplama aracının, amaç için gerekli bilgileri ortaya çıkaracak nitelikte olduğu;
- 2) Araştırmaya katılan öğretmenlerin anket formuna ve kişisel bilgiler formuna verdikleri cevapların doğru ve samimi olduğu;

- 3) Araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmak amacı ile taranan kaynakların güvenilir ve geçerli bilgiler sunduğu varsayılmıştır.

1.7. Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim Kurumu: Okul öncesi eğitim çağı çocuklarına eğitim veren anaokulu, ana sınıfı ile uygulama sınıfını ifade etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB], 2014).

Anaokulu: 36-66 aylık çocukların eğitimi amacıyla açılan okulu ifade etmektedir (MEB, 2014).

Anasınıfı: Ana sınıfı, 48-66 aylık çocukların eğitimi amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıfı ifade etmektedir (MEB, 2014).

Stresör: Strese neden olan olay, durum veya kaynak (Pehlivan, 1993).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde stresin tanımı, aşamaları, belirtileri, kaynakları, stresle başa çıkma yöntemleri, stresin performansa etkisi ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Stresin Tanımı

Stres bireyler üzerinde etki yapan ve onların davranışlarını, iş verimini, başka insanlarla ilişkilerini etkileyen bir kavramdır. Stres durup dururken kendiliğinden oluşmaz. Stresin oluşması için insanın içinde bulunduğu ya da hayatını sürdürdüğü ortam veya çevrede meydana gelen değişimlerin insanı etkilemesi gerekmektedir (Eren, 2001, s. 291). Stres ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Stresin kelime anlamına bakıldığında, Latince’de “Estrictia”, eski Fransızca’ da “Estrece” kelimesinden geldiği görülür. Anlamı zorlanma, gerilme ve baskıdır. 17. yüzyılda felaket, bela, musibet, dert, keder, elem gibi anlamlarda kullanılmıştır. 18 ve 19. yüzyıllarda kavrama yüklenen anlam değişmiştir ve nesnelere, kişiye, organa veya ruhsal yapıya yönelik olarak yaşanan güç, baskı, zorluk gibi anlamlarda kullanılmıştır. Yani stres, nesnenin ve kişinin bu tür güçlerin etkisi ile biçiminin bozulmasına, çarpıtılmasına karşı bir direnç anlamında kullanılmaya başlanmıştır. Ayrıca kelime “bütünlüğünü koruma” ve “esas durumuna dönmek için çaba harcama” halini de ifade eder (Baltaş ve Baltaş, 2008, s. 304).

Çincede stres kelimesi tehlike ve fırsat kelimelerinin sembollerinin karışımıdır. Stres bu iki kavramı paylaşmaktadır (Rowshan, 2011, s. 12). Stres, “bir eyleme, duruma ya da bir kişinin üzerindeki fiziksel ve/veya psikolojik zorlanmaya karşı bir tepkinin sonucudur” (akt. Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001, s. 231). Selye (1956) stresi; her türlü isteme, bedenin uyum sağlamak için gösterdiği biyolojik bir tepki olarak tanımlanmıştır (akt. Miller vd., 1999). Sinha (2012)’ya göre stres bireyin yaşadığı rahatsızlık durumudur. Duygusal istikrar kaybının stresin genel ifadesi olduğunu belirterek tek bir biyolojik bozukluk yaşadığında genellikle belirgin olduğunu, stres ile yaş, yaşam tarzları, zaman kısıtlamaları ve meslek niteliği arasında pozitif bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Cüceloğlu (2002) stresi bireyin, fiziki

ve sosyal çevreden gelen uyumsuz koşullar nedeniyle, bedensel ve psikolojik sınırlarının ötesinde harcadığı gayret olarak tanımlarken, Robbins (1992) kişilerin karşı karşıya kaldıkları fırsat, sınırlama veya istemlerin belirsiz ve önemli olan dinamik koşullarının sonucu olarak tanımlanmıştır.

2.2. Stresin Aşamaları

Tanınmış stres uzmanlarından biri olan Hans Selye (1956) organizmanın strese tepkisini “genel uyum sendromu” adı altında şekillendirmiştir. Bu sendrom üç aşamada yaşanmaktadır (Şekil 1). Alarm aşamasında, stresin ilk belirtileri gözlenir. Organizma, bedenin strese savaşması için endokrin bezlerinden hormon salgılayarak kendini hazırlar. Bu aşamada, kanda şeker oranının artması, kasların gerilmesi, kalp atışlarının hızlanması, solunumun sıklaşması, gözbebeklerinin büyümesi görülür. Böylece organizma kendini ikinci aşamaya hazırlar. Bu aşama direnme aşamasıdır bu aşamada, organizmanın savunma mekanizmaları direnme için harekete geçirilir. Organizma herhangi bir zararı tamir etmeye ve homestatis koşuluna geri dönmeye çalışır. Eğer başarı gözlenirse, stresin fiziksel işaretleri kaybolur. Eğer stres çok uzun sürerse kaynakların tükenmesi gündeme geleceğinden organizma uyum yeteneğini kaybeder (Balcı, 2000).

Belirli bir süre bireyin davranışlarında ve yaşantısında bu durum gözlenebilir. Ancak, gerilim kaynakları ve bunların yoğunluk dereceleri azalmadığı sürece hatta artış gösterdikleri durumlarda bireyin aşırı gayretleri kırılacak ve davranışlarında ciddi derecede sapmalar ve hayal kırıklıklarının yaşandığı bir zaman evresine girilecektir ki buna tükenme aşaması adını veriyoruz. Tükenme aşamasının sonlarında birey davranışsal bozukluklar yanında bedensel rahatsızlıklar ve bozukluklar da gösterecektir (Eren, 2001). Tatilden önce büyük bir zaman baskısı altında bütün işleri bitirmek için çalışan bir işgören, tükenme aşamasına gelirse, tatilden zevk almak yerine, zayıf düşmüş olmanın sonucu bazı hastalıklara yakalanabilir (Aydın, 2008).

2.3. Stres Belirtileri

Stresin etkilerini gözlemek ve erken koruyucu önlemler almak konusunda çeşitli görüşler bulunmaktadır. Stres belirtileri kişiden kişiye değişir. Bu nedenle her insanın kendine özgü stres belirtileri vardır (Sarp, 2000). Stres belirtilerinin ne olduğunu anladıktan sonra bunların büyüyerek kronik hale gelmesini önleyebiliriz (Rowshan, 2011, s. 17).

Stres durumunda vücudumuzda bir dizi olay meydana gelir. Literatürde bu belirtiler birçok farklı şekilde ele alınmıştır. Stres belirtileri genel olarak fizyolojik, psikolojik ve davranışsal olarak üç grup altında incelenebilir. Bunlar sırasıyla aşağıda sunulmuş ve incelenmiştir.

2.3.1. Fizyolojik Belirtiler

Stresle karşılaştığımızda vücudumuz birçok belirti gösterir. Robbins (1992)'e göre stres belirtilerinin birçoğu fizyolojik belirtilere yöneliktir. Bu konunun ağırlıklı olarak sağlık ve tıp bilimleri uzmanları tarafından araştırılan bir konu olduğunu ve bu araştırmaların sonucunda stresin metabolizmada değişikliklere neden olabileceği sonucuna yol açtığını söylemektedir. Childre ve Rozman (2005)' a göre vücudumuz stresi algıladığında 1.400 farklı biyokimyasal salgır. Bu hormonlar bizim algı ve hislerimizi etkiler. Stres bize hayattan zevk almak yerine hayatta kalmak için yaşıyormuşsunuz gibi hissettirir. Böyle hissetmekte elbette yaşam enerjimizi düşürecek ve bizi mutsuz edecektir.

Literatürde yer alan stresin fizyolojik belirtilerine baktığımızda; kalp atış hızı, solunum hızı ve kan basıncının artması (Eren, 2001; Robbins, 1992; Rowshan, 2011), baş ağrısı (Carnegie, 2012; Eren, 2001; Ertekin, 1993; Robbins, 1992; Rowshan, 2011; Sarp, 2000; Youngs, 1985), kalp damar hastalıklarını tetiklemesi (Ertekin, 1993; Robbins, 1992; Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001), boyun ağrıları (Ertekin, 1993; Sarp, 2000), sırt ağrısı (Ertekin, 1993; Rowshan, 2011; Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001; Sarp, 2000, Youngs, 1985), sindirim problemleri (Carnegie, 2012; Eren, 2001; Ertekin, 1993; Rowshan, 2011), deri hastalıkları (Ertekin, 1993; Rowshan, 2011; Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001), dişlerin ve çenenin sıkılması sonucu diş sorunları, anlaşılmayan yorgunluklar, yüksek tansiyon (Carnegie, 2012), alerji, ülser (Ertekin,

1993; Rowshan, 2011; Youngs, 1985), aşırı yemek veya iştahsızlık, uyku problemleri gibi belirtilerin hepsinin birden ortaya çıkması gerekli değildir. Bunların birkaçının varlığı bedensel olarak stres altında olunduğunun işaretidir (Eren, 2001).

2.3.2. Psikolojik Belirtiler

Stres bedenimizi etkilediği gibi psikolojimizi de etkiler. “Psikolojik belirtiler büyük önem taşımaktadır. Stres doyumsuzluğa neden olabilir. İş stres ilişkisi de iş doyumsuzluk ilişkisine neden olabilir. İş doyumsuzluğu aslında stresin en basit ve en açık etkisidir. Fakat stres başka durumlarda da kendini gösterir örneğin, gerginlik, endişe, sinirlilik, bıkkınlık ve erteleme” (Robbins, 1992, s. 287). Stresin psikolojik belirtilerine baktığımızda Rowshan (2011, s.17-18)’a göre bu belirtiler;

- 1) İçinde bir boşluk hissetme
- 2) Affetmeyip kin tutma
- 3) Hayatın anlamının kaybolması
- 4) Yönünüzün kaybolması
- 5) Suçluluk duygusu
- 6) Diğer insanlara karşı düşmanlık duyma
- 7) Suç işleme olarak belirtmiştir.

Ayrıca Carnegie (2012) stresin psikolojik belirtilerini depresyon, yorgunluk, kronik kaygı, olumsuz düşünce, sabırsızlık, duyarsızlık, öfke, düşmanlığa bağlı kişisel çatışma, moral yıkıntısı, bitkinlik, geri çekilme ve ilgisizlik olarak ifade etmiştir.

2.3.3. Davranışsal Belirtiler

Stres, insanların davranışlarını da etkiler. Baltaş ve Baltaş (2008, s. 31-32)’a göre stres altındaki insan stresörlere karşı zihinsel düzeyde başarılı bir mücadele veremezse ortaya çıkacak çıkabilecek davranışsal belirtiler şunlardır:

- 1) “Önemli veya önemsiz, daha önceden kolaylıkla verilebilen kararları vermekte güçlük,

- 2) Değersizlik, yetersizlik, güvensizlik ve terk edilmişlik duyguları,
- 3) Alışılmış davranış biçimlerinde önemli değişiklik,
- 4) En iyi olanı değil, garanti olanı seçmek,
- 5) Uygun olmayan durumlarda ortaya çıkan öfke, düşmanlık ve kızgınlık dalgaları,
- 6) Sigara ve içki içme eğiliminin artması,
- 7) Kişisel hata ve başarısızlıkları sürekli düşünmek,
- 8) Aşırı hayal kurmak, sık sık düşünceye dalıp gitmek,
- 9) Duygusal ve cinsel hayatta düşüncesiz davranışlar,
- 10) Birlikte olunan kimselere aşırı güven (veya güvensizlik),
- 11) Alışılmıştan daha titiz veya isin gerektirdiğinden daha fazla çalışmak,
- 12) Konuşma ve yazıda belirsizlik ve kopukluk,
- 13) Nispeten önemsiz konularda aşırı endişelenme veya tam tersine gerçek problemler karşısında ilgisizlik ve kayıtsızlık,
- 14) Sağlığa aşırı ilgi,
- 15) Uyku bozukluğu (zor uyuma veya gece boyu sık sık uyanma),
- 16) Ölüm ve intihar fikirlerinin sık sık tekrarlanması”

Ayrıca Robbins (1992) bu belirtileri üretkenlikte değişiklikler, işe devamsızlık, yeme alışkanlıklarındaki değişiklikler, sigara ya da alkol tüketimindeki artış, hızlı konuşma, huzursuzluk ve uyku bozuklukları olarak belirtmiştir. Baltaş ve Batlaş (2008) yoğun stres altında yaşamının doğurduğu sonuçlardan birinin de sigara tüketimindeki artış olduğu ve daha fazla sigara içmenin, zaten yorgun olan beden üzerindeki yükü arttırarak bağışıklık sistemini bastırıldığını ifade etmişlerdir. Bunun sonucu olarak da beden, her türlü hastalığı daha kolay kabul edecek bir duruma gelir bu da kontrol altına alınamayan stresin ciddi hastalıklara neden olmasına yol açabilir.

2.4. Stres Kaynakları

Günümüzde yaşanan stresin nedenleri olarak; teknolojik, ekonomik, politik ve sosyal alanlarda yaşanan değişim ve bunun sonucunda bu yeni durumlara uyum sağlama, toplumun başarıya odaklanması nedeniyle yaşanan zorlanma sayılabilir. Ancak bu nedenleri sonsuza sayıya arttırmak mümkündür, çünkü her insanın yaşadığı stresin nedeni kişiye özeldir. Kısaca, stres kaynağı değişse de ilk insandan

günümüze insanoğlunun strese gösterdiği tepkide pek fazla bir değişiklik yoktur (Akman, 2004).

Stres kaynakları çeşitli başlıklar altında gruplanmıştır. Cüceloğlu (2002) stresin kaynaklarını; birincisi beden içinde ya da dışında, ikincisi bedensel ve psikolojik kökenli olarak ikiye ayırır.

Stres kaynakları genel olarak bireysel ve örgütsel olarak iki grupta toplanmıştır. Stres kaynakları ve alt başlıkları şöyledir:

2.4.1. Bireysel Stres Kaynakları

Her birey farklı nedenlerden, kaynaklı stres yaşamaktadır. Bir bireye stres yaratan durum diğer bir bireyde aynı etkiyi yaratmamaktadır. “Stres bireyler üzerinde etki yapan ve onların davranışlarını, iş verimini, başka insanlarla ilişkilerini etkileyen bir kavramdır. Stres durup dururken ve kendiliğinden oluşmaz. Stresin oluşması için insanın içinde bulunduğu ya da hayatını sürdürdüğü ortam veya çevrede meydana gelen değişimlerin insanı etkilemesi gerekmektedir. Ortamdaki değişimlerden her birey etkilenmesine etkilenir, ancak bazı bireyler daha çok ve daha hızlı etkilenirken, bazıları ise daha az ve yavaş etkilenir” (Eren, 2001, s. 291). Stres uyarısı karşısında bireyin vereceği stres tepkilerini belirleyen pek çok etmen söz konusudur.

Bireyin stres tepkilerini belirleyen en önemli etmenler; bireyin kişilik yapısı (Aydın ve İmamoğlu, 2001; Balcı, 2000; Okutan ve Tengilimoğlu, 2002), düşünce yapısı, bireyin yaşadığı sosyokültürel çevre, olumsuz koşullar, sosyal paylaşım (Aydın ve İmamoğlu, 2001), kişi iş uyumsuzluğu (Keser, 2013), ekonomik sorunlar (Aydın ve İmamoğlu, 2001; Cam, 2004; Robbins, 1992), aile üyelerinden birinin ölümü, boşanma (Robbins, 1992) kişisel stres yaratan konular olarak belirtmiştir.

Meyer Friedman ve Ray Rosenman adlı iki Amerika’lı doktorun yaptığı çalışmalara dayanılarak, insan kişilik tiplerinin bir sınıflaması yapılmıştır (akt. Aydın, 2008). Stresten çok etkilenen insanlara A kişilik tipine sahip kişiler, stresten az etkilenen kimselere ya da az strese giren kimselere de B kişilik tipine giren insanlar adı verilmektedir (Eren, 2001, s. 305). A tipi davranış biçiminin birinci derecedeki özellikleri, ümitsizce zamana karşı koyma duygusu ve kolayca uyandırılabilen düşmanlık duygusudur. Sürekli olarak en kısa zamanda en fazlasını

başarma tutkunudur (Batlaş ve Batlaş, 2008). Devamlı aceleci ve aşırı rekabetçidir. Sabırsızdır, her şeyi acele yapar ve boş zamanlarla çok zor başa çıkarlar. Tip B davranış ise tam tersidir. Rahat ve uyumludur, rekabetçi değildir (Robbins, 1992). A ve B tipi kişilik özelliklerinin bireylerin davranış örneklerini etkilediği ve kişilik tipleri ile stres arasında yakın bir ilişki bulunduğu daha sonra yapılan çalışmalarla da ortaya konmuştur (Aydın, 2008).

Bireysel stres kaynaklarını ortaya çıkarmak için ölçeklerden de yararlanılabilir. Bu konuda en çok kullanılan Psikiyatrist Thomas Holmes ve Richard Rahe tarafından geliştirilen “Holmes-Rahle Sosyal uyum Ölçeği” dir (Tablo 2.1). Holmes ve Rahle 88 genç doktor üzerinde yaptıkları araştırmada; bu ölçekten 300 veya daha fazla puan alanların iki yıl içinde ülser, psikiyatrik problemler, kemik kırılmaları veya diğer sağlık problemlerine yakalanma olasılıklarının %70 olduğunu bulmuşlardır. 200 puanın altında olanların ise bu tür hastalıklara yakalanma oranları %37'dir (akt. Sarp, 2000).

Tablo 2.1. Holmes-Rahe Sosyal Uyum Ölçeği

Olay	Değeri
Eşin ölümü	100
Boşanma	73
Eşten Ayrı Olma	65
Hapse düşme	63
Aile üyelerinin birinin ölümü	63
Yaralanma ve hastalanma	53
Evlilik	50
İşten çıkarılma	47
Eşle barışma	45
Emeklilik	45
Aileden birinin sağlığında değişme	44
Hamilelik	40
Cinsel problemler	39
Aileye yeni birinin katılması	39
İşteki uyumsuzluklar	39
Mali durumdaki değişmeler	38
Yakın bir arkadaşın ölümü	37
İşte alan değişikliği	36
Eşle yapılan tartışmaların sayısı	35
10.000 Dolar üzerindeki ipotek kredisi	31
İpotek ya da kredi ile ilgili sorunlar	30
İşteki sorumlulukların değişimi	29
Çocuğun evden ayrılması	29
Kayınvalide kayınpeder sorunları	29
Kişisel büyük başarılar	28
Eşin işe başlaması veya bırakması	26
Okula başlama ya da bitirme	26
Yaşam koşullarının değişmesi	25
Kişisel alışkanlıkların değiştirilmesi	24
Üstle ilgili sorunlar	23
Çalışma koşullarındaki değişiklikler	20
Taşınma	20
Okul değiştirme	20
Boş zaman faaliyetlerindeki değişiklikler	19
Dini faaliyetlerdeki değişiklikler	19
Sosyal faaliyetlerdeki değişiklikler	18
10.000 Doların altındaki ipotek ve borçlanma	17
Uyku düzenindeki değişiklikler	16
Aile ile birlikte olma sayısındaki değişiklikler	15
Yeme alışkanlıklarındaki değişiklikler	15
Tatil	13
Noel Tatili ya da dini bayramlar	12
Küçük hukuki sorunlar	11

Kaynak: Holmes ve Rahe (1967). The social readjustment rating scale. The social readjustment rating scale. http://www.testandcalc.com/Richard/resources/Teaching_Resource_Holmes_and_Rahe_Social.pdf (01.04. 2015)

2.4.2. Örgütsel Stres Kaynakları

Belli bir örgütte çalışan birey, zamanının büyük bölümünü iş ortamında geçirmekte ve belli amaçları gerçekleştirmek üzere kendisinden beklenen rolleri ve görevleri yerine getirmektedir. Bu durum örgüt ortamında meydana gelen “örgütsel stres” kavramını ortaya çıkarmıştır (Aydın, 2008, s. 18). Bireyin günlük iş yaşamının büyük bir kısmı işyerinde geçmektedir. Dolayısıyla işyerinde yani örgütte yaşam kalitesi,

bireyin genel yaşam kalitesini etkileyebilmektedir. Bu nedenle birey açısından örgütte geçen zamanın stressiz olması önemlidir (Keser, 2013, s. 25).

İnsanlar, en çok çalışma ortamında stresle karşılaşır. Stres; aşırı ses, ışık, ısı, çok fazla ya da çok az sorumluluk ve çok fazla ya da çok az denetim neticesinde ortaya çıkar. Fakat aynı stresli ortamda bulunan tüm insanlar, bu stresli duruma aynı tepkiyi göstermezler. İşi başarma arzusu yüksek olan bir bireyi işle ilgili gerilim motive ederken; diğer bir bireyin saldırganlık, işi yapmama isteği gibi tepkiler göstermesine neden olur (Akgemci, 2001, s. 302). “Stres olarak bilinen problemleri doğuran iş şartları, çalışanlar üzerinde baskı ve zorlama yaratır. Bu zorlanmanın uzun sürmesi de sağlıkla ilgili ciddi sonuçların doğmasına sebep olur” (Baltaş ve Baltaş, 2008, s. 76). Stresin örgüt üzerinde iki boyutta olumsuz etkisi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi örgütün temel amacı ile ilgili faktörlerden biri olan verimlilik ve performans düşüklüğü, diğeri de örgütte verimliliği, etkinliği ve performansı ortaya çıkaracak olan insan faktörünün yaşadığı yabancılaşma duygusudur (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002).

Çalışma ortamında strese yönelik nedenler olarak, kaynak yetersizliği (Burchielli ve Bartram, 2006), aşırı iş yükü (Carnegie, 2012; Robbins, 1992; Soysal, 2009; Turna, 2014; Yılmaz ve Ekici, 2006), ücret yetersizliği (Baltaş ve Baltaş, 2008; Eroğlu, 1998; Keser, 2013), rollerdeki belirsizlik (Carnegie, 2012; Johnstone, 1989; Robbins, 1992) önde gelen örgütsel faktörler olarak belirtilmiştir.

Aydın (2008)’e göre örgütün işlevsel çevresini örgütle ilgili üç yapı oluşturur. Bunlar görev, yetke ve üretim yapılarıdır. Aşağıda bu yapılarla ilişkin stres kaynakları incelenmiştir.

2.4.2.1. Görev Yapısına İlişkin Stres Kaynakları

Görev yapısı örgütün iskeletidir. Görev yapısını çalıştıracak olan işgörendir. İşgörenlerin görev yapısına ilişkin algı, beceri ve tutumları onun örgütsel davranışının etkili ve başarılı olmasında büyük rol oynar. İşgörenin örgütte gerekçesi belli bir görevi yerine getirmektir. Görevle ilgili sorunlar işgörenlerin yoğun ve sürekli bir stres yaşamalarına neden olabilir (Aydın, 2008).

Aşırı iş yükü: “Örgütsel stres faktörlerinden en yaygın olanı aşırı iş yüküdür. Belirli bir zaman limiti içinde işi bitirme zorunluluğu, çalışanın işin niteliklerine göre yetersiz olması veya işin standardının yüksek olması anlamındadır. Yetersiz iş yükünün de aynı ölçüde stres yarattığı bilinmektedir” (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001, s. 304).

İşin sıkıcı olması: Sanayide giderek gelişen otomasyon, insanı makineye bağımlı hale getirmekte ve insanı yaratıcılığını yitirmeye zorlamaktadır. Bu durum çalışanlarda can sıkıntısı ve stres yaratmaktadır (Aydın, 2008, s.44).

Ücret yetersizliği: Stres sebebi olarak bilinen ekonomik durumlar içerisinde gelir seviyesinin düşüklüğü önemli bir yer tutar. Fertlerin reel gelir seviyelerinin düşük kalması, satın alma güçlerinin zayıf olmasına yol açmaktadır. Temel fizyolojik ihtiyaçlarını makul ölçüde karşılamaya yetecek kadar geliri olmayan kişiler belirgin bir gerilim ve tedirginlik içerisinde olurlar bu da strese zemin hazırlar (Eroğlu, 1998, s. 315). Yeterli bir kazanca sahip olamayan çalışanlar ailesini gerektiği gibi besleyemeyecek, giydiremeyecek ve yeterli konfora sahip bir evde oturmasını sağlayamayacaktır. Bunun sonucunda fazla mesaiye kalması gerekecek bu da aile ve sosyal hayatına büyük zarar verecektir (Batlaş ve Batlaş, 2008).

Yükselme olanağı: Yükselme konusu iki yönlü stres yaratan bir durumdur. Bir yandan yükselemeyen kişinin haksızlığa uğradığı duygusu sonucu yükselmenin getireceği maddi ve manevi kazançlardan yoksun kalmanın verdiği geride kalmışlık düşüncesi ile stres yaşarken, diğer yandan yükselen birey yeni görevinin gerektirdiği uyum çabası nedeniyle stres yaşamaktadır (Aydın, 2008, s. 47).

Çalışma saatlerinin uzun olması: Uzun çalışma saatleri, işgörenlerin hem fiziksel ve psikolojik açıdan yorulması hem de yaşamın diğer alanlarına ayırabilecek zamanın kullanımının olumsuz etkilediği için bireylerde stres yaratır. Özellikle düzensiz iş saatleri, fazla mesai ve vardiya sistemi işgörenleri stresle karşı karşıya bırakır (Aydın, 2008).

Çalışma koşulları: Bireyin en önemli stres kaynaklarından biri çalışma koşulları ve iş gücüne ilişkindir. Çalışma koşulları ve işyerinin arz ettiği kaza ve hastalık tehlikeleri, mikroplu, aşırı nemli veya zehirleyici ya da boğucu gazlar ile dumanların varlığı veya oluşma tehlikesi bireyin sürekli harekete geçebilecek alarm

ve korku içinde yaşamasına sebep olabileceği gibi, işyeri organizasyonunun bozukluğu, iş bölümü ve iş akışı düzensizliklerinin doğurduğu sorunlar da işgören ve onun yöneticisi üzerinde önemli ve normal boyutları aşan stres ve gerilimlere neden olabilir (Eren, 2001).

Isı: Çalışma yerinin sık sık havalandırılması ve normal düzeyde ısıtılması önemlidir. Normal seviyenin dışındaki sıcaklık düzeyleri, sinirlilik durumu, verim düşüklüğü, çabuk yorulma, kaza, baş ağrısı ve tatminsizlik yaratır (akt. Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001).

Kalabalık: İşyerinin kalabalık oluşu, işgörenleri iki açıdan etkileyebilir. Birincisi, daha önce olumsuz etkileri üzerinde durulan gürültü etmeninin kalabalık nedeniyle daha da artmasıdır. Kalabalığın ortamdaki gürültüyü arttırması işgörenleri olumsuz yönde etkiler. İkinci olarak, kalabalık bir iş yerinde çalışmak, gizlilik ve kişiye özgünlüğü yok ettiği için bireylerde stres yaratır (Aydın, 2008, s. 49).

Aydınlatma: Çalışma yerinin yeterince ışıklandırılması ile işin kolaylıkla yapılması ve verimlilik arasında yakın bir ilişki vardır. Yapılan araştırmalar ışık şiddetinin arttırılmasına paralel olarak üretimin %8-27 oranında yükseldiğini ortaya koymaktadır. Kötü ışıklandırma sıkıntılı bir çalışma ortamı yaratır, göz sinirleri yıpranır, zayıflar, geçici veya daimi körlüklere yol açar (Sabuncuoğlu ve Tüz, 2001, s. 236).

Gürültü: Belli bir ahenk ve ritmi olmayıp, insan organizmasını çok veya az rahatsız ederek hoşnutsuzluk yaratan birçok sesin hepsine birden verilen addır (Eroğlu,1998, s.314). Turna (2014)'te gürültünün stres kaynağı olduğunu belirtmiştir.

2.4.2.2. Yetke Yapısına İlişkin Stres Kaynakları:

Karar verme: Karar yetkisine sahip olan işgörenler, karşı karşıya oldukları karar verme durumunda hem kişisel başarı hem de örgütsel verimlilik açısından en uygun seçeneği kararlaştırmak zorundadır. Bu seçim süreci ise başlı başına stres kaynağıdır (Aydın, 2008).

Karara katılma: Çalışanların bilgisi, görgüsü ve istekleri örgütsel karar sürecinden ayrı tutulursa katılım azlığı oluşur. Karara katılma ise çalışanların stresini azaltmaktadır (Balcı, 2000, s.14).

Yetkilerin yetersiz oluşu: Örgütlerde alt kademelerdeki işgörenlere, yasal aktarımların izin vermemesi ve yöneticinin yetki aktarımında isteksiz davranması nedenleriyle yeterince yetki aktarılmamışsa bu durum strese yol açabilir (Aydın, 2008).

Sorumlulukların verdiği endişe: Aşırı sorumluluk en önemli stres kaynaklarından biridir. Bu durum ya kişinin sorumluluklarının çok yüksek olmasından ya da çalışan kişinin sorumluluğunu olduğundan daha yüksek algılamasından kaynaklanır (Baltaş ve Baltaş, 2008).

Değerlendirmede adaletsizlik: Değerlendirme sürecinin objektif kriterlere dayalı olarak gerçekleştirilmemesi bireylerin yaşamlarında önemli yer tutan işlerini kaybetme endişesini oluşturacaktır (Keser, 2013).

Yöneticilerin teşvik etmemesi: İş yerinde teşvik yokluğu, işgörenlerde işe yaramazlık duygusu oluşturarak stres yaratmaktadır (Aydın, 2008).

2.4.2.3. Üretim yapısına İlişkin Stres kaynakları:

Zaman baskısı: Zaman kaçınılması gereken bir stres kaynağıdır (Rowshan, 2011). Zaman baskısının söz konusu olduğu işlerde stres düzeyi yüksek çıkmaktadır (Keser, 2013). Bazı işler kesin zaman sınırlamalarına sahiptir. Vergi dairesinde çalışanlar, muhasebeciler, öğretmenler yılın belli zamanlarında, kesin bir tarihte bitmesi gereken yoğun bir yükü karşılaşırlar. Bu durum, kişilerin özel durumlarına ve sorumluluklarını algılayışlarına göre önemli bir stres kaynağı oluşturur (Baltaş ve Baltaş, 2008).

Araç gereç yetersizliği: İşgörenin işini daha düzenli ve daha kolay yapma olanağı sağlayacak araç ve gereçlerin yetersizliği bireylerde stres yaratır (Aydın, 2008, s.54).

Yeteneklerin işin gereklerine uygun olmaması: İş ile özdeşleşmeyen işgörenler sürekli olarak başka bir işe geçmenin arayışı içine girerler. Bu durum stres kaynaklarından biridir (Aydın, 2008). Bireyin işe yerleşme süreci her zaman doğru bir sistematiğe ilerlemez. Birey kişiliğine uygun olmayan bir işe girmişse sıkıntı yaşayabilir. Örneğin, içe dönük kişilik özelliğine sahip bireyin müşteri ilişkilerinde çalıştırılması, ikna yeteneği güçlü olan bireyin masa arkasında görevlendirilmesi,

sabır isteyen işlerde tez canlı kişilerin görevlendirilmesi bireyin kişilik özelliği ile işin gerektirdiği nitelikler arasındaki uyumsuzluğa işaret etmektedir (Keser, 2013).

Çalışmaların karşılığını alamamak: Eğer işgörenler işakımı içinde kendilerini buldukları düzeyden daha yüksek bir düzeyde olmaları gerektiğini düşünüyorlarsa bu duygu işgörenlerin, örgüt ve işe karşı olumsuz tutumlar geliştirmelerini ve bütün yeteneklerini kullanmalarını engellemektedir (Aydın, 2008, s.55).

Cam (2004, s.9), genel olarak çalışma şartlarının çalışanlar üzerindeki olumsuz etkilerini; stres, baş ağrısı, güdülenme eksikliği, stresin eve yansması sonucunda ev ortamında huzur kalmaması, çocuklar ile yeterince ilgilenememek, ev işlerinde verimsizlik, sürekli asabiyet olarak sıralamıştır.

Çalışma yaşamında birçok nedenden kaynaklanan ve iş veriminde düşüş, işle ilgili konsantrasyonda azalma, çalışma düzenini bozan davranışlar gibi pek çok soruna neden olan bir olgu olmasının yanı sıra öğretilerdeki bazı yazarlara göre “*hastalık*” olarak da tanımlanan stres, sonuçları itibariyle çözülmesi gereken bir sorundur (Turna, 2014). Bu sorunun çözümü için de stresle başa çıkma yöntemlerini öğrenmek gerekmektedir.

2.5. Stresle Başa Çıkma Yöntemleri

Günlük yaşamımızda birçok nedenden dolayı stres yaşarız. Ürktüğümüz, öfkelendiğimiz, endişelendiğimiz zamanlarda vücudumuz birtakım kimyevi maddeler salgılayarak bizi rahatsız eden güçlülere karşı bünyemizi hazırlar. Bu kimyevi maddeler vücutta az veya çok salgılanırsa zararlı olabilir. İnsan bütünüyle stresin ya da gerilimin olmadığı bir ortamda yaşayamaz. Bu hem imkânsızdır hem de fonksiyonlarımızı yerine getirmek için bir miktar stres duymak gerekir (Turna, 2014). Bu nedenler kimi zaman bireysel, kimi zamanda örgütsel kaynaklı olabilir. Hayatımızdan tamamen çıkarmamızın mümkün olmadığı stresle başa çıkmayı öğrenmemiz yaşam kalitemizi arttırmamız açısından önem taşımaktadır. Sarp (2000) Ortada bir şey yokken başkalarına bağırıp çağırma, gereksiz yere öfkelenme, iyi uyunan bir geceden sonra bile tükenmişlik hissi türü belirtilerin stresi tanımak ve onunla başa çıkmak için ilk adım olduğunu belirtmiştir.

Stresle baş etmeyi bireysel ve örgütsel yöntemler olarak iki başlık altında incelenmiştir.

2.5.1. Stresle Başa Çıkmada Bireysel Yöntemler

İnsanlar uzun yıllardır stresin olumsuz etkileriyle baş edebilmek için çeşitli yöntemler kullanmaktadır. İnsanların ruh ve bedenlerini stresin olumsuz etkilerinden korumaları için stresle baş etme yöntemlerini kullanmaları gerekir. Aydın (2008, s.134)'a göre bireysel olarak kullanılan bazı stratejiler stresle başa çıkmada çok gerekli ve önemli bir yer tutmaktadır. Bu stratejilerin ortak yönü, hemen hemen tümünün kişisel alışkanlıklar ile fizyolojik, psikolojik ve davranışsal yapıların kontrol altına alınmasını öngörmeleridir. Böylece, bedende başlayan ve zararlı olan stres tepkisi karşı önlemler alınarak etkisiz kılınmaya çalışılmaktadır. Sözü edilen strateji ve teknikler şunlardır:

- 1) Kişisel özelliklerin değiştirilmesi
- 2) Bedensel hareket (Spor ve egzersiz)
- 3) Solunum egzersizi
- 4) Meditasyon
- 5) Biyolojik Dönüt
- 6) Gevşeme
- 7) Beslenme
- 8) Toplumsal destek
- 9) Sosyal kültürel ve sportif etkinliklere katılma
- 10) Masaj
- 11) Dua ve İbadet
- 12) Zaman yönetimi

Stresle etkin şekilde başa çıkmada, meditasyon, otojenik eğitim, nefes alma egzersizi ve imajinasyon yöntemini içeren gevşeme teknikleri, düzenli spor, doğru ve sağlıklı beslenme, problem çözme becerileri geliştirme, etkili iletişim kurabilme, davranışsal olarak kendini kontrol etme ve zamanı etkin bir biçimde kullanma gibi yöntem ve tekniklerden de yararlanılabilmektedir (Aydın ve İmamoğlu, 2001). Meditasyon, stresle baş etmede kullanılan en önemli zihinsel yöntemlerden birisidir. Bu zihin ağırlıklı uygulama, kaba bir ifadeyle, düşmüş psikofizyolojik uyarılmaya

aracılık etmektedir ve böylece, stresin beden üzerindeki zararlı etkilerini hafifletebilmekte veya yok edebilmektedir (Onbaşıoğlu, 2004). Bunların dışındaki bireysel stratejileri incelediğimizde; bireyin işine ya da hobisine yoğunlaşması da stresi azaltma yollarından biridir. Ayrıca zor durumlarda sinirliliği ve öfkeyi dışa vurma, işin uzun dönemde yoluna gireceğine kendini inandırma, stresle başedebilmek için evde ya da barda bir içki içme, sigara ya da puro içme, elinden gelenin en iyisini yaptığının başkaları tarafından fark edilmesini sağlama, gün içinde işte olanları unutmaya çalışma, stres yaratan olay ya da durumlarla yüz yüze gelme, daha kötüsü olabilirdi diye düşünme, stres yaratan durumu düşünmeme, stres yaratan durumların yaşanabileceği insanlarla yüz yüze gelmekten kaçınma, zamanın yönetimini öğrenme gibi stresle başa çıkma stratejileri uygulanmaktadır (Balcı, 2000, s.32-33).

2.5.2. Stresle Başa Çıkma Örgütsel Yöntemler

İş yaşamından kaynaklanan stresle başa çıkma stratejileri, işgörenlerin iş stresini azaltmak ya da önlemek için örgüt düzeyindeki stres kaynaklarının kontrol edilmesi ve azaltılması için yapılan yönetsel düzenlemelerdir (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002). Örgütsel stresin azaltılması için kullanılacak genel stratejiler (Aydın, 2008, s.157) :

- 1) Destekçi bir örgütsel hava yaratmak,
- 2) İş zenginleştirilmesini sağlamak,
- 3) Örgütsel rolleri belirlemek ve çatışmaları azaltmak,
- 4) Mesleki gelişim yollarının planlanmak ve danışmanlık hizmeti sunmak,
- 5) İşyerinde neşeli bir ortam yaratmaktır.

Kişiler zaman zaman karşılaştıkları stres verici durumlarla başa çıkmaya çalışırken veya stres verici bir olayın ardından karşılaştıkları yeni duruma uyum sağlamaya çalışırken, profesyonel anlamda yardıma da gereksinim duyabilirler (Türküm, 1999). Çalışanlara danışmanlık hizmeti stresle baş etmelerinde yardımcı olabilir. Çalışanlar problemleriyle ilgili sık sık birileriyle konuşmak isterler ve örgütler bu ihtiyacı; çalışanların yöneticileriyle konuşabilmesini, örgüt içi veya

düşük ücretle örgüt dışı danışmanlardan profesyonel yardım almalarını sağlayarak karşılayabilirler. Kişisel yaşamlarında planlama ve organizasyon eksikliği yaşayan çalışanlara zaman yönetimi programı sunularak kendi önceliklerini sıralamaları için onlara yardımcı olunabilir. Yine başka bir yaklaşım, örgüt desteği ile fiziksel aktivite programıdır. Bazı büyük şirketler istihdam ettikleri uzmanlar yardımıyla çalışanlarına egzersiz tavsiyeler, rahatlama teknikleri ve streslerini azaltacak fiziksel aktiviteler göstermektedirler (Robbins, 1992).

Öğretmenlerin okul ortamlarında stresle başa çıkmaları için Kayriacou (2007, s.138) bazı tavsiyelerde bulunmuştur. Bu tavsiyeler:

- 1) Sorunları tanımlamak ve en kısa sürede sorunlar ile uğraşmak
- 2) Taleplerle baş edebilecek beceri ve prosedürler geliştirmek. Özellikle örgütsel ve zaman yönetimi becerileri.
- 3) Bazı stres kaynaklarının kimden kaynaklandığını görerek, olası öğrenci veya iş arkadaşlarıyla çatışmaları önlemek
- 4) Bireyin kendi performansıyla ilgili başkalarının gerçekçi beklentiler oluşturmasını sağlamak
- 5) Kaygı ve endişeleri başkalarıyla paylaşmak.
- 6) Bir öğretmen olarak iş ve okul dışında yaşam arasında bir denge sağlamak (okul dışında sağlıklı ve keyifli bir yaşam bireyin özsaygısını ve okuldaki problemlerle uğraşma azmini arttıracaktır).

2.6. Stresin Performansa Etkisi

İş ortamında stres her zaman olumsuz değildir. Stresin olmadığı bir iş ortamı monotonluk demektir. İşlerin monotonluğa dönüşmesi ve yoğun sıkıntı çalışanlarda gerginlik yaratabilir. Bu nedenle, ılımlı bir düzeyde stres yaşamak monoton ve tekdüze bir çalışma yaşamını engelleyerek çalışan üzerinde pozitif etkiler yaratır (Gümüştekin ve Öztemiz, 2005). Örgütte stres öyle yönetilmelidir ki bundan hem çalışanlar, hem de örgüt yarar görsün (Balcı, 2000).

Belirli düzeyde stresin örgüt üzerinde olumlu etkisinin bulunduğu da belirtilmektedir (Okutan ve Tengilimoğlu, 2002). Asıl önemli olan stresin güdüleyici

olan türünü (eustress) yakalamak, ancak zararlı ve tahrip edici olan ve genellikle stres terimi ile özdeşleştirilen zararlı (distress) olanından korunma yollarını öğrenerek işteki doyum ve verimin artırılmasıdır (Aydın, 2008). Çalışanların psikolojik yapıları, yaptıkları işe veya hizmete doğrudan yansıdığı için, çalışanların stresli olması, örgütün stresli olması anlamına gelmektedir. Stresin neden olduğu her türlü rahatsızlık, psikolojik ve ruhsal sorunlar doğrudan bireyin performansına etki etmekte, çalışma ilişkilerine ve iş başarısına yansımaktadır (Gümüştekin ve Öztemiz, 2005). İlimli düzeyde bir stres, performansı iyileştirmekte, aşırı düzeyde stres ise performansı düşürmektedir (Keser, 2013, s.18).

Stresin iş verimliliği üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri vardır. Başka bir ifade ile stresin düşük olduğu ortamlarda verimlilik genellikle düşük olmaktadır. Bu nedenle verimliliği yükseltmek için stres düzeylerini ve yoğunluğunu artırmakta yarar vardır. Bu takdirde birey daha çok gayrete gelmekte, bilgi ve becerilerini ortaya koymaktadır. Ancak stres yoğunluğu ve düzeyi aşırı ölçüde yükseldikçe bireyde tükenme meydana geleceğinden verimlilikte hızlı bir düşüş yaşanabilecektir. Bu nedenle stresin yoğunluğu hiçbir zaman orta ya da optimum düzeyin altına düşürmemek gerekecektir (Eren, 2001, s.304).

2.7. Türkiye’de Okul Öncesi Eğitim

Okul öncesi eğitim çocuğun doğduğu günden, 72 aya kadar geçen yılları kapsayan, çocukların bireysel özelliklerine ve gelişim düzeylerine uygun, bedensel, psiko-motor, sosyal-duygusal, zihinsel ve dil gelişimlerini desteklemeye yönelik, çocuklara zengin uyarıcı çevre olanakları sağlayan ve onları toplumun kültürel değerleri ve özellikleri doğrultusunda en iyi biçimde yönlendiren, çocukları ilköğretime hazırlayarak, temel eğitimin bütünlüğü içerisinde yer alan sistemli ve bilinçli bir eğitim sürecidir (Akduman, 2013, s.3).

Çocukların okul yaşamlarına ilk adım attıkları okul öncesi eğitimin ülkemizdeki geçmişi yenidir. Okullaşma oranı hedefin çok altındadır. AB ülkelerindeki ve Türkiye’deki okul öncesi eğitim uygulamaları açısından benzerlikler olmasına rağmen okullaşma oranı açısından Türkiye’nin AB ülkelerinin gerisindedir. Türkiye’de okul öncesi eğitim 0-6 yaş basamağını kapsamına rağmen 3-5 yaş

gurubunda bile okullaşma henüz % 31-39 oranındadır. AB ülkelerinin tümünde ise bu oran 3-6 yaş gurubunda % 90-100 arındadır. (Atlı, 2013).

1992 yılında yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki 3797 sayılı Kanunla Milli Eğitim Bakanlığı Bünyesi içinde yeni bir birim olarak “Okul öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü” kurulmuştur. 2004 yılında çıkarılan “Milli Eğitim Bakanlığı Okul öncesi Kurumlar Yönetmeliği” ülkemizdeki okul öncesi eğitim uygulamalarına ilişkin ayrıntılı düzenlemeleri kapsamaktadır. 2011 yılında yapılan düzenleme ile okul öncesi eğitim kurumları “Temel Eğitim Genel Müdürlüğü”ne bağlanmıştır. Bu yeni düzenleme ile müdürlüğün okul öncesi ile ilgili görevleri; Okul öncesi okul ve kurumlarının yönetimine ve öğrencilerinin eğitim ve öğretimine yönelik politikalar belirlemek ve uygulamak, eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak olarak ifade edilmiştir (MEB, 2011). Bu görevler doğrultusunda "36-72 Aylık Çocuklar İçin Okul Öncesi Eğitimi Programı" 2006 yılında denenip geliştirilmek üzere uygulamaya konulmuş olan program ulusal ve uluslararası alan araştırmaları, uygulamadan gelen geri bildirimler ve Okul Öncesi Eğitiminin Güçlendirilmesi Projesi çalışmaları kapsamında yapılan mevcut durum analizleri dikkate alınarak 2012-2013 yılında UNICEF'in de desteği ile program geliştirme çalışması yapılmıştır. Bu süreçte okul öncesi eğitimi veren bütün paydaş kurum ve kuruluşların da katkıları dikkate alınarak program geliştirme çalışmaları tamamlanmıştır. Okul öncesi dönem, yaşamın temelidir. Bu dönemde öğrenme hızı çok yüksektir. Her yaş grubunun genel gelişim özellikleri o yaş grubundaki tüm çocuklar için ortaktır; ancak her çocuğun kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır. Okul öncesi eğitimi bazı temel ilkelere dayanmaktadır. Bu ilkeler şunlardır (MEB, 2013, s.11):

- 1) Okul öncesi eğitimi çocuğun gereksinimlerine ve bireysel farklılıklarına uygun olmalıdır.
- 2) Okul öncesi eğitimi çocuğun motor, sosyal ve duygusal, dil ve bilişsel gelişimini desteklemeli, özbakım becerilerini kazandırmalı ve onu ilkokula hazırlamalıdır.

- 3) Okul öncesi eğitimi kurumlarında çocukların gereksinimlerini karşılamak amacıyla demokratik eğitim anlayışına uygun öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.
- 4) Etkinlikler düzenlenirken çocukların ilgi ve gereksinimlerinin yanı sıra çevrenin ve okulun olanakları da göz önünde bulundurulmalıdır.
- 5) Eğitim sürecinde çocuğun bildiklerinden başlanmalı ve deneyerek öğrenmesine olanak tanınmalıdır.
- 6) Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına gereken önem verilmelidir.
- 7) Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların sevgi, saygı, iş birliği, sorumluluk, hoşgörü, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşma gibi duygu ve davranışları geliştirilmelidir.
- 8) Eğitim, çocuğun kendine saygı ve güven duymasını sağlamalı; ona öz denetim kazandırmalıdır.
- 9) Oyun bu yaş grubundaki çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Bütün etkinlikler oyun temelli düzenlenmelidir.
- 10) Çocuklarla iletişimde, onların kişiliğini zedeleyici şekilde davranılmamalı, baskı ve kısıtlamalara yer verilmemelidir.
- 11) Çocukların bağımsız davranışlar geliştirmesi desteklenmeli, yardıma gereksinim duyduklarında yetişkin desteği, rehberliği ve yetişkinin güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
- 12) Çocukların kendilerinin ve başkalarının duygularını fark etmesi desteklenmelidir.
- 13) Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları geliştirilmelidir.
- 14) Programlar hazırlanırken aile ve içinde bulunulan çevrenin özellikleri dikkate alınmalıdır.
- 15) Eğitim sürecine çocuğun ve ailenin etkin katılımı sağlanmalıdır.
- 16) Okul öncesi eğitimin süreçleriyle rehberlik hizmetleri bütünleştirilmelidir.
- 17) Çocuğun gelişimi ve okul öncesi eğitimi programı düzenli olarak değerlendirilmelidir.

18) Değerlendirme sonuçları çocukların, öğretmenin ve programın geliştirilmesi amacıyla etkin olarak kullanılmalıdır.

Çocuğun eğitim hayatı doğduğu andan itibaren başlar. Ailede başlayan eğitim ailenin tercihiyle göre farklı okul öncesi eğitim kurumlarında devam eder. Okul öncesi eğitim kurumlarında çocukların gelişim düzeyine uygun, plan ve program çerçevesinde çocuğa sunulan eğitim hizmetleri yer alır (Öztürk ve Zembat, 2015). Türkiye’de mecburi ilköğretim çağına girmemiş çocukların eğitimi kapsayan ve isteğe bağlı olan okul öncesi eğitim kurumları, Türk Milli Eğitimi’nin genel amaç ve temel ilkelerine uygun olarak; ilgili yönetmelikler doğrultusunda il milli eğitim müdürlüğünün teklifi ile Valilikçe açılır ve aynı usulle kapatılırlar (Sakin, 2013, s.31). Okul öncesi eğitim günümüzde çocukların sadece bakım ve korunma ihtiyaçlarını karşılamayan, gelişim ve öğrenmenin en üst seviyelerde olduğu kabul edilen bir yaşam evresidir. Çocukların bu öğrenme gereksinimlerini karşılamada aile ortamı yetmemekte, hem sosyal hem de profesyonel bir eğitim ortamı olan okul öncesi eğitim kurumları devreye girmektedir (Koçyiğit, 2013).

Günümüzde okul öncesi çağı çocuklarına bakım ve eğitim hizmeti veren çok çeşitli kurumlar vardır. Bu kurumlar çeşitli yasa ve yönetmeliklerle, resmi ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli adlarla açılmaktadır. Kreş, yuva, anaokulu, anasınıfı, gündüz bakım evi ve benzeri isimler altında fonksiyonlarını sürdürmektedirler (Gül, 2008). Anaokulu ve uygulama sınıflarına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 36 ayını tamamlayan ve 66 ayını doldurmayan çocukların kaydı yapılmaktadır. Anaokulu, 36-66 aylık çocukların eğitimi amacıyla açılan okulu, Ana sınıfı, 48-66 aylık çocukların eğitimi amacıyla örgün ve yaygın eğitim kurumları bünyesinde açılan sınıfı ifade etmektedir (MEB, 2014). Tüm bu kurumlarda okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri, millî eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak (MEB, 2013, s.10):

- 1) Çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak,
- 2) Onları ilkokula hazırlamak,
- 3) Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak,
- 4) Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamaktır.

2.8. İlgili Araştırmalar

Ülkemizde ve yurt dışında öğretmen stresinin kaynakları, belirtileri, yönelik çalışmalar ve araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan bazıları kronolojik olarak aşağıda özetlenmektedir.

2.8.1. Yurtiçinde Yapılmış Çalışmalar

Özdayı (1993) "Resmi ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş streslerinin karşılaştırılması" adlı makale çalışmasında öğretmenlerde stres yaratan faktörlerin ve alınabilecek önlemlerin neler olabileceği üzerinde durulmuştur.

Abacı (1997) "Okulda stres ve başa çıkma teknikleri" adlı çalışmasında öğretmenlerin stresle başa çıkma tekniklerini açıklayarak öğretmenlerin uygulayabileceği yöntemleri açıklamıştır.

Ataklı (1999) "Stres kaynakları, stresin öğretmenlik mesleğindeki yeri, okul yönetici ve velilerin anlayışlılık düzeyi üzerine öğretmenlerin görüşleri" adlı makale çalışmasını 191 öğretmen ile 31 maddelik bir anket kullanarak gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda önem sırasına göre, maaşın yaşam standartlarına uygun olmamasının, eğitim öğretim programlarının sık sık değişmesinin, öğretmenlik mesleğinin toplumdaki değerinin azlığının, malzeme yetersizliğinin, ailenin destek olmamasının, öğretmenlerde stres oluşturan kaynakların başında geldiği; malzeme yetersizliğinin genç öğretmenleri, yükselme olanağının düşüklüğü ve öğretmenlik mesleğinin toplumdaki değerinin azlığının orta yaştaki öğretmenleri daha çok etkilediği ortaya konmuştur.

Ünal (1999) "Okullardaki stres kaynakları verimlilik ilişkisi" konulu makale çalışmasında okulda stres kaynaklarını ve stresle baş etme yolları ile bunların çalışanların verimliliğine etkisine ilişkin bilgiler verilerek okullardaki verimlilik düzeyinin yükselmesine yardımcı olunmaya çalışılmıştır.

Bulut (2005)'un "İlköğretim öğretmenlerinde, stres yaratan yaşam olayları ve stresle başa çıkma tarzlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisi" adlı makale çalışmasında araştırmanın örneklemini İzmir il merkezindeki 123 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, stres yaratan yaşam olayları toplam puanına göre

örnekleme giren öğretmenler düşük düzeyde strese sahiptirler. Düşük düzeyde strese sahip öğretmenlerde, stres yaratan yaşam olayları ölçeği ile stresle başa çıkma alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmazken, yüksek düzeyde strese sahip olanlarda, yaşam olayları ile sosyal destek alt ölçeği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Stresle başa çıkma tarzı olarak birinci sırada, “kendine güvenli yaklaşım” tarzının bulunduğu görülmüştür.

Erdiller ve Doğan (2005) “Türk okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen stresinin incelenmesi” konulu makale çalışmalarında devlet ve özel okullarda görev yapan öğretmenlerle gerçekleştirdikleri çalışmanın sonucunda öğretmen stresinin tükenmişlikle bağlantılı olduğunu, stresin etkili eğitim uygulamalarının önünde bir engel oluşturduğunu belirtmişlerdir.

Argon ve Ateş (2007)’in “İlköğretim okulu birinci kademe öğretmenlerini etkileyen stres faktörleri” konulu makale çalışmalarında, ilköğretim okulu öğretmenlerinin okulda etkilendikleri stres faktörlerini ortaya çıkartmak ve bu faktörlerin bireysel özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amaçlanılmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin etkilendikleri stres faktörleri içerisinde sosyal çevreden kaynaklanan faktörler ilk sırayı alırken iş çevresiyle ilgili faktörler son sırada yer almıştır. Kişisel özelliklere göre etkilendikleri stres faktörlerine ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Akpınar (2008) tarafından yapılan araştırmanın amacı, bir eğitici olarak öğretmenleri olumsuz etkileyen strese yönelik öğretmen görüşlerini belirlemektir. Bu amaçla Elazığ, il merkezi ve ilçelerindeki devlet ilköğretim okullarında 2005-2006 öğretim yılında görev yapan toplam 184 öğretmene anket uygulanmıştır. Betimsel nitelikteki araştırmada elde edilen bulgular şöyledir; öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilere ilişkin öğrenme ve disiplin sorunları, zaman baskısı, öğretmenlerin düşük gelir düzeyi ve sosyal statüsü ile fazla iş yükünün öğretmen stresinde etkili olduğunu anlaşılmıştır. Ayrıca eğitimde yaşanan değişimler ve okul yönetimi ile ilgili sorunların da öğretmen stresinde orta derecede etkili faktörler olduğu belirlenmiştir.

Yıldırım (2008) “Sınıf öğretmenlerinin stres kaynakları ve baş etme yolları (Kilis ili örneği)” başlıklı yüksek lisans tezini tarama modeli ve ölçme aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen beşli Likert tipi üç bölümden oluşan bir anket

kullanmıştır. Çalışma 20 okuldaki 200 sınıf öğretmenine uygulanmıştır. Öğretmenlerde en yüksek düzeyde stres yaratan durum velilerin ilgisizliğidir. Stres kaynaklarının alt boyutlarından kaynaklanan stres düzeyleri arasında cinsiyet, mezuniyet durumu ve mezuniyet alanına göre anlamlı bir fark görülmemiştir. Okul imkânları ve denetim ile öğrencilerden kaynaklanan stres düzeyinin mesleki kıdeme göre anlamlı biçimde değiştiği görülmüştür. Medeni duruma göre öğretmenlik mesleğinden kaynaklanan stres düzeyi anlamlı biçimde değişmiştir. Sınıf öğretmenlerinin en sık kullandıkları baş etme yolları, sevdikleriyle vakit geçirme, olumlu diyaloglarda bulunma ve stresiyle baş etmek için ortam yaratmadır. Cinsiyete göre sevdikleriyle vakit geçirme, ibadet etme, zamanı planlama ve stres yaratan durumu güvendiği kişilerle paylaşma yolunu kullanma sıklıkları anlamlı biçimde fark göstermiştir. Mesleki kıdeme göre spor yapma yolunu kullanma sıklığının anlamlı biçimde değiştiği görülmüştür. Medeni duruma göre sevdikleriyle vakit geçirme yolunu kullanma sıklıklarında anlamlı fark görülmüştür

Altınok (2009) “İş stresinin ortaöğretim öğretmenleri üzerindeki etkisi” adlı çalışmasını 720 öğretmen ile nicel araştırma yöntemi kullanarak gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonucunda, kadın ve erkek öğretmenlerin iş stresi boyutlarından aynı düzeyde etkilendikleri, iş ve iş çevresi ile ilgili olarak örgütsel stres kaynaklarından 20-30 yaş arasındaki öğretmenlerin 31-40 yaş arasındaki öğretmenlerden daha çok etkilendiği ve buna bağlı olarak da 20-30 yaş arasındakiler 41-50 yaş arasındaki öğretmenlerden daha yüksek düzeyde kullandıkları saptanmıştır.

Poyraz (2009)’ın “İlköğretim ve ortaöğretim okulu öğretmenlerin örgütsel stres kaynakları ve stresle başa çıkma yolları” adlı yüksek lisans tezi tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın amacı, ilköğretim ve ortaöğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel stres kaynakları ve stresle başa çıkma yöntemlerini saptamak, analiz etmek ve gerekli önerilerde bulunmaktır.

Çınar (2010) makale çalışmasının amacı insan ilişkilerinin yoğun olarak yaşandığı eğitim ve sağlık alanı çalışanlarının iş stresi düzeylerini belirlemektir. Araştırmanın örneklemini 2008 yılında Ağrı il merkezinde görev yapan 175 ilköğretim okulu öğretmeni ve 227 sağlık personelidir. Araştırma bulgularına göre araştırmaya katılanların iş stresi düzeyi tehlikeli boyuttadır. Sağlık alanı iş stresi düzeyi öğretmenlere göre, kadınların iş stresi düzeyi de erkeklere göre daha yüksektir.

Çalışanların daha mutlu ve başarılı olmaları için stres, stresin belirtileri, stres kaynakları, stresle başa çıkma konularında kendilerini geliştirmeleri, örgütlerin de stresi ciddiye almaları ve stresin olumsuz etkilerini azaltmak için gerekli çalışmaları yapmaları önerilmiştir.

Pilatin (2010) İlköğretim 1. kademe öğretmenlerini etkileyen stres faktörleri ve baş etme yöntemleri “Yozgat ili Akdağmadeni ilçesi örneği” adlı yüksek lisans tezi betimsel nitelik taşımaktadır. Araştırma Yozgat ili Akdağmadeni ilçesinde bulunan ilköğretim I. Kademe öğretmenlerine uygulanmıştır. Araştırma verileri kıdem, mezuniyet, yaş, ünvan ve cinsiyet olmak üzere 5 boyuttan ve 38 sorudan oluşan “Stres Kaynağı Ölçeği” ile toplanmış ve 117 kişiye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda; öğretmenlerin etkilendikleri stres faktörleri içerisinde kıdem yılı arttıkça, öğretmenlerin stresle ilgili algılarının arttığı, mezuniyet değişkeni stres faktörünü bazı yönleri ile artırıcı (olumsuz etkileyici) etki yapmakta, yaş etkeninin stresi olumsuz yönde etkilediği, ünvanın ise herhangi olumsuz bir etki yaratmadığı ve cinsiyet değişkeninin ise erkek öğretmenlerin lehine sonuçlanmıştır.

Gençtürk (2011) "Anasınıfı öğretmenlerinde strese yatkınlığın iş tatminine etkisi Isparta il örneği" adlı yüksek lisans tezinde anasınıfı öğretmenlerinde strese yatkınlığın iş tatminine etkisi incelemiştir. Anasınıfı öğretmenlerinin hangi durumlarda stres yaşadığı ve bu stres durumları ile iş tatminleri arasında bir ilişkinin olup olmadığı istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Araştırmaya katılan anasınıfı öğretmenlerinin demografik özellikleri (yaşı, çalıştığı kurumun türü, eğitim durumu, meslek tercihi, meslekteki çalışma süresi) ile iş tatminleri arasında ilişkilerin olup olmadığı sorgulanmıştır. Analiz sonucu elde edilen bulgulara göre araştırmaya katılan anasınıfı öğretmenlerinin verdikleri cevaplar doğrultusunda en çok veli ilgisizliğinden kaynaklı ve en az müdürden kaynaklı stres yaşadıkları görülmüştür.

Kırımoğlu, Yıldırım ve Temiz (2011)'in “İlk ve Ortaöğretim okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesi” adlı çalışmalarında katılımcıların stresle başa çıkma tarzlarını belirlenmeye çalışılmış ve sonuç olarak; araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının, cinsiyet, yaş, medeni durum, görev yeri ve görev yapılan okul türü bakımından genel anlamda farklılaşmadığını, ancak söz konusu değişkenler açısından stresle başa çıkma tarzlarında tercih ettikleri alt

boyutların değiştiği, Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin stresle başa çıkma durumları, mesleki deneyim açısından ve hangi şehir ortamında yetiştikleri bakımından incelenmesi gerektiği sonucu çıkmıştır.

Özdemir vd. (2011) “İlköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişki” adlı makale çalışmalarının amacı ilköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Veri toplama aracı olarak ‘Stresle Başa ıkma Tarzları Ölçeği’ ve ‘Mizah Tarzları Ölçeği’ kullanılmıştır. Analiz sonuçları, tüm mizah tarzlarının stresle başa çıkma konusunda kendine güvenli yaklaşımın anlamlı yordayıcıları olduğunu göstermiştir. Kendine güvenli yaklaşım, kendini geliştirici ve katılımcı mizah tarzları ile pozitif ilişkili bulunurken, saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzları ile negatif ilişkili bulunmuştur. Stresle başa çıkma iyimser yaklaşım, kendini geliştirici mizah tarafından pozitif yönde yordandırken, saldırgan mizah tarafından negatif yönde yordandırmıştır. Bulgular, sağlıklı mizah tarzlarına (katılımcı ve kendini geliştirici) sahip öğretmenlerin aynı zamanda sağlıklı başa çıkma tarzlarını daha fazla kullandıklarını göstermiştir.

Yıldız (2013) "İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin iş stresi, örgütsel bağlılık ve iş doyumuna yönelik algılarının incelenmesi" adlı yüksek lisans tezi tarama modelindedir. Araştırmanın örneklemi 423 öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin iş stresi düzeyini yüksek düzeyde yaşadıkları sonucuna varılmıştır. Ayrıca iş stresini yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, mesleki kıdem, aylık geliri algıla düzeyi, okul türü, sınıfta bulunan öğrenci sayısı değişkenlerine göre incelemiştir.

Göksoy ve Argon (2014)'un “Okullarda Öğretmenleri Engelleyici ve Destekleyici Stres Kaynakları” konulu çalışmalarının amacı, eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin görevlerinden kaynaklanan olumlu ve olumsuz stres kaynakları ile stresi yönetme sürecinde öğretmenlere yapılan kurumsal destek düzeyini belirlemektir. Tarama modeli benimsenerek, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması ile gerçekleştirilen araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim öğretim yılında Düzce ilinde eğitim yönetimi ve denetimi alanında yüksek lisans programına katılan 50 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada verilerin toplanmasında standartlaştırılmış açık uçlu soru tekniğine uygun olarak yarı

yapılandırılmış sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Toplanan veriler nitel araştırma yöntemlerinden betimsel analiz yöntemine göre analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlardan bazıları şunlardır: Öğretmenler okullarda sosyal ilişkiler, okul ortamı, bürokratik yapı ve meslek kaynaklı engelleyici stres yaşamaktadırlar. Olumsuz stres öğretmenlerde psikolojik, fizyolojik ve mesleki olumsuzluklar ortaya çıkarmaktadır. Olumsuz ve engelleyici strese karşı öğretmenlerin çoğu kurumsal destek görmemekte, bunun yerine meslektaş ve aile desteği alma gibi kişisel çözümler geliştirmektedirler. Öğretmenleri destekleyen olumlu stres kaynakları ise sosyal ilişkiler, örgüt yapısı ve öğretmenlik mesleği kaynaklı durumlardır. Olumlu stres kaynaklarının sonunda öğretmenler psikolojik, fizyolojik ve mesleki yönlerden mutluluk, mesleği sevme, özgüven, düzenli yaşam, performans, motivasyon, verim artışı, iş doyumunu vb. yaşamaktadırlar.

Günbayı, Tokel, Yörük ve Özçetin (2014) “Ortaöğretim branş öğretmenlerinin yöneticilerle olan ilişkilerinden kaynaklanan stres” adlı makale çalışmalarının amacı ortaöğretimde çalışan branş öğretmenlerinin yöneticilerle resmi ve resmi olmayan ilişkilerinden kaynaklanan stres yapıcıları, bu stres yapıcılarla başa çıkma ile ilgili görüşlerini tespit etmek ve anlamaktır. Çalışma olgubilim desenli nitel bir araştırmadır. Araştırmanın veri toplama tekniği bireysel görüşmedir. Araştırma sonuçları, ortaöğretim branş öğretmenlerinin yöneticilerle olan resmi ve resmi olmayan ilişkilerinden kaynaklı stres yapıcıları, stres yapıcıların olumlu olumsuz etkilerini, bu stres yapıcılarla başa çıkma ile ilgili bulguları içermektedir.

Turna (2014) “Öğretmenlerin stres kaynakları ve stresle baş etme yolları (Edirne İli-Keşan İlçesi örneği)” adlı yüksek lisans tezinde veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Araştırmaya 161 sınıf öğretmeni katılmıştır. Elde edilen veriler bir tablo halinde betimleyici istatistikler olarak verilmiştir. Araştırmanın sonucunda sınıf öğretmenleri açısından en çok stres yaratan nedenler arasında “maaşların yetersizliği”, “öğrencilerin derse karşı ilgisizliği”, “yöneticilerin sert ve kırıncı davranışlar sergilemeleri” yer almaktadır. Buna karşın, sınıf öğretmenleri stresle mücadelede sırasıyla en çok “sevdikleriyle vakit geçirmeyi, olayların iyi taraflarını aramayı, stres yaratan durumlardan kaçınmayı tercih etmektedirler.

Kılınç, Recepoğlu ve Koşar (2015) “İlköğretim kurumu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi” isimli

araştırmalarının amacı, ilköğretim kurumu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının cinsiyet, branş, yaş ve toplam mesleki kıdem gibi demografik değişkenler açısından incelenmesini amaçlamaktadır. Araştırmaya Ankara ilinde bulunan 14 ilköğretim kurumunda görevli toplam 368 öğretmen katılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında "Stresle Başa Çıkma Ölçeği" kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde bağımsız gruplar için t-testi ve tek yönlü ANOVA kullanılmıştır. Araştırma sonuçları öğretmenlerin kendine güvenli ve iyimser başa çıkma tarzlarını diğerlerine göre daha fazla kullandıklarını göstermektedir. Bununla birlikte araştırma sonuçları, öğretmenlerin stresle başa çıkma tarzlarına ilişkin algılarının kendine güvenli tarz boyutunda cinsiyet değişkenine göre, iyimser tarz boyutunda yaş ve mesleki kıdem değişkenlerine göre anlamlı bir biçimde farklılaştığını göstermektedir.

2.8.2. Yurtdışında Yapılmış Çalışmalar

Kelly ve Berthelsen (1995)'in "Okul öncesi öğretmenlerinin stres deneyimleri" adlı makale çalışmalarının amacı öğretmenlerin temel stres kaynaklarını belirlemektir. Araştırmacı tarafından belirlenen temaların öğretmenler için temel stres kaynağı olup olmadığına dair geri bildirimler alınarak yapılan çalışmanın sonucunda zaman baskısı, çocukların gereksinimlerini karşılamak, eğitim dışı görevler, erken çocukluk felsefesi ve uygulama bakımı, kişisel ihtiyaçlarını karşılamak, çocukların ebeveynleri ile sorunlar, kişilerarası ilişkiler ve tutumlar ve erken çocukluk programları hakkında algılamalar okul öncesi öğretmenlerinin başlıca stres kaynakları olduğu tespit edilmiştir.

Kyriacou (2001) "Öğretmen stresi: gelecek araştırmalar için yönergeler" adlı makale çalışmasında, öğretmen stresine ilişkin araştırma bulgularını gözden geçirmiş ve gelecekteki araştırmalar için önerilerde bulunmuştur.

Austin, Shah ve Muncer (2005) "Öğretmen stresi ve stresi azaltmak için kullanılan başa çıkma stratejileri" adlı makale çalışmalarının bulguları, "kaçış kaçınma", "sorumluluk kabulü", "kontROLSÜZ saldırganlık" negatif başa çıkma stratejileri olarak kullanılırken, sadece egzersizin başa çıkmada etkili bir yol olduğu belirtilmiştir.

Wang, Lin ve Cao (2009) “Çinli lise öğretmenlerinin iş stresi kaynakları” konulu makale çalışmalarında öğretmen stresinin kaynaklarını sekiz faktörde incelemişlerdir. Bunlar; liderlik ve yönetim, iş yükü, daha yüksek bir okula giriş için sınav, öğrenci işleri, kişilerarası ilişkiler, kişilik ve beden, mesleki gelişim ve yükselme.

Pakarinen, Kiuru, Lerkkanen, Poikkeus, Siekkinen ve Nurmi (2010) makale çalışmalarının sonucunda düşük öğretmen stresi ve yüksek sınıf organizasyonunun okul öncesi öğrencilerinin yüksek öğrenim motivasyonuna katkıda bulunduğunu, Çocukların öğrenme motivasyonu için öğretmenlerin eğitsel düzeyi ve sınıfın örgütsel kalitesinin önemini vurgulamışlardır.

Liu ve Onwuegbuzie (2012) tarafından ortaokulda görev yapan Çinli öğretmenlerle yapılan çalışmanın sonucunda stresin yüksek düzeyde olma nedenleri düşük maaş, yetersiz mola ve tatiller, ağır iş yükü ve öğrenci davranışları olarak belirtilmiştir.

Siekkinen, Pakarinen, Salminen, Poskiparta ve Nurmi (2013) çalışmalarını Finlandiya’daki 49 anaokulunun sınıflarında gerçekleştirmişlerdir. Sonuçta, sınıflarda gözlemlenen yüksek öğretim desteği ve öğretmenlerin düşük stres seviyelerinin, çocukların daha empatik düşünmeleri ve daha az sınıf düzenini bozduklarını göstermiştir. Yüksek öğretmen stresi çocuklar arasında düşük işbirliği becerilerine neden olmaktadır.

Carton ve Fruchart (2014) makale çalışmalarını yaşları 23 ile 63 arasında değişen, Fransa’daki 125 ilkokul öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ilk amacı stres kaynaklarını belirlemek ve başa çıkma değerlendirmek, ikinci amacı ise öğretmenlerin duygusal deneyimlerini değerlendirmektir.

Zamir ve Hina (2014) makale çalışmalarında Pakistan’daki ortaokul öğretmenlerinin stres kaynakları ve aralarındaki kişisel gerilimi araştırmayı amaçlamışlardır. Pakistan’ın Rawalpindi bölgesindeki 45 bayan, 45 erkek öğretmen araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analizine yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelindedir. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekli ile betimleyen araştırmalar için uygun bir model olarak önerilmektedir. Genel tarama modeli Karasar (1986)'a göre çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir.

Nicel bir araştırma olan bu çalışmada veriler, ölçek uygulama ve kaynak tarama ile toplanmıştır. Veriler toplandıktan sonra tablolar oluşturulmuş, istatistiki yöntemlerle sonuçlar değerlendirilmiş ve elde edilen bilgiler yoluyla genellemeler yapılarak, tablolar yardımı ile açıklanmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2014-2015 öğretim yılı bahar döneminde Antalya ili merkez ilçelerinde (Aksu, Döşemealtı, Kepez, Konyaaltı ve Muratpaşa) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi 206 ilkököl ve 23 anaokulunda görev yapan 1.521 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem temel kuralı yansızlıktır. Yansızlık, (randomness, tesadüfîlik, seçkisizlik) belli bir örneklem büyüklüğüne ulaşmada, evrendeki her ünitenin (bireyin, nesnenin, parçanın) örnekleme girebilme olasılığının belli, bağımsız ve birbirine eşit olması durumudur (Karasar, 1986).

Evrenden örneklem belirleme yoluna gidilmemiş, evrende yer alan tüm öğretmenler araştırma kapsamına alınarak anket gönderilmiştir. Elde edilen 333 ölçekten 326 ölçek değerlendirmeye alınmıştır. Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü strateji geliştirme ve istatistik bölümünden alınan verilere göre, Antalya ili merkez

ilçelerindeki (Aksu, Döşemealtı, Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa) Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi anaokulu ve ilkokulların bünyesindeki anasınıfı sayıları ve bu okullarda görev yapan öğretmenlerin cinsiyetine göre dağılımına ait bilgiler tablo 3.1'de gösterilmiştir.

Tablo 3.1. Araştırmanın Evrenine Ait Bilgiler

İLÇE ADI	ANAOKULU				İLKOKUL BÜNYESİNDEKİ ANASINIFI			
	OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI			OKUL SAYISI	ÖĞRETMEN SAYISI		
		ERKEK	KADIN	TOPLAM		ERKEK	KADIN	TOPLAM
AKSU	1	0	0	0	27	2	46	48
DÖŞEMEALTI	1	1	5	6	21	5	46	51
KEPEZ	8	8	100	108	71	4	292	296
KONYAALTI	3	1	93	94	19	4	183	187
MURATPAŞA	10	3	148	151	68	8	572	580
TOPLAM	23	13	346	359	206	23	1.139	1.162

Tablo 3.1'e bakıldığında İlkokul sayısı en çok Kepez ilçesindedir. Ardından sırasıyla Muratpaşa, Aksu, Döşemealtı ve Konyaaltı ilçeleri takip etmektedir. Öğretmen sayılarına bakıldığında en çok öğretmen Muratpaşa ilçesinde iken sırasıyla Kepez, Konyaaltı, Döşemealtı ve Aksu takip etmektedir.

3.3. Verilerin Toplaması

Veri toplama aracı olarak okul öncesi öğretmenlerinin stres belirtileri, stres kaynakları, bu stres kaynakları ile başa çıkma yolları ve yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisini belirlemeye yönelik Pehlivan (1993) tarafından "Eğitim

Yönetiminde Stres Kaynakları” konulu doktora tezi için geliştirmiş olduğu ölçek izni alınarak kullanılmıştır. Beş bölümden oluşan ölçme aracının pilot uygulama aşamasında birinci bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerine, ikinci bölümünde örgütsel stres kaynaklarını belirlemek üzere hazırlanmış 35 maddeye, üçüncü bölümünde stres belirtilerini belirlemek üzere hazırlanmış 20 maddeye, dördüncü bölümünde stresin performansa etkilerini belirlemek üzere hazırlanmış 9 maddeye, son bölümde ise stresle başa çıkma yollarını belirlemeye yönelik hazırlanmış 11 maddeye yer verilmiştir. Ölçek Likert türü beşli dereceleme ölçeğidir. Birinci bölümün dışındaki bölümlerde sorular için beşli dereceleme ölçeği kullanılmıştır. Bu dereceleme pek çok(5), çok(4), orta(3), az(2), hiç(1) seçenekleri ile sayısallaştırılmıştır.

Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları için öncelikle ölçme aracına ilişkin uzman görüşü alınmıştır. Eleştiri ve öneriler dikkate alınarak gerekli düzeltmeler yapılmış ve ölçme aracı okul öncesi öğretmenlerinden oluşan bir gruba uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS istatistik programı yardımıyla açımlayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Faktörleştirme de ise temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Açımlayıcı faktör analizinde ortak faktör varyans (communalities) değerlerine ilişkin Seçer (2015, s163) her bir maddenin açıkladığı ortak varyans değerinin en az .10 olması gerektiğini, Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk (2010, s.220) ise ortak varyans sonuçlarına bakarak madde çıkarma yönünde karar verilmemesi gerektiğini ifade etmektedir. Ayrıca maddelerin faktör yük değerlerinin 0,40'ın üzerinde olması ve aynı maddenin farklı faktörlerdeki faktör yük değerleri arasındaki farkın en az .10 olması esas alınmıştır (Büyüköztürk, 2003, s.119). Açımlayıcı faktör analizi için örneklem grubundan elde edilen 284 anket verisi kullanılmıştır. Örneklem büyüklüğü için katılımcı sayısının değişken (madde) sayısına oranının 10/1 olması önerilmekle birlikte, bu oranın en az 2/1'e kadar düşürülebileceği de vurgulanmaktadır (Büyüköztürk, 2002, s.480). Ayrıca, örneklem genişliğine ilişkin olarak genellikle 200 kişilik bir örneklem grubunun yeterli olacağı belirtilmektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010, s.206). Verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğunu belirlemek üzere “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Test” analizleri yapılmıştır. Akgül ve Çevik (2003, s.428) 0.90 ile 1.00 arasındaki KMO değerinin mükemmel; 0,80-0,89 arasındaki KMO değerinin ise çok iyi olduğunu

ifade etmektedir. Pehlivan (1993)'ın çalışmasında hesaplanan korelasyon katsayıları stres belirtileri bölümü için .80, örgütsel stres kaynakları bölümü için .87, stresle başa çıkma bölümü için .90, stresin iş performansına etkilerine ilişkin bölümü için .85, bulunmuştur. Bu çerçevede yapılan faktör analizi sonuçları aşağıda sunulmuştur.

3.3.1. Stres Belirtileri Ölçeği

Stres belirtileri ölçeğinin açımlayıcı faktör analizinde 284 anket verisi kullanılmıştır. Verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğunu belirlemek üzere “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett's Test” analizleri yapılmış; KMO=,905 ve Bartlett's Test of Sphericity=,000 bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizinde temel bileşenler analizi kullanılmış, döndürme tekniği olarak ise varimax seçilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonunda 2 boyuttan ve 7 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Ölçme aracı ilgili veriler Tablo 3.2’de verilmiştir.

Tablo 3.2. Stres Belirtileri Ölçeği

BOYUTLAR VE MADDELER	FAKTÖR YÜK DEĞERLERİ		
	Madde	Boyut 1	Boyut 2
BOYUT 1: FİZYOLOJİK BELİRTİLER			
Alerji	s52	,792	
Mide bulantısı	s54	,758	
İştahsızlık	s51	,710	
Tansiyon yükselmesi	s38	,678	
BOYUT 2: PSİKOLOJİK BELİRTİLER			
Gerginlik	s37		,847
Yorgunluk	s49		,789
Uyuma isteği	s53		,734
Faktörlerin toplam özdeğerleri		2,35	2,12
Varyansı açıklama oranları (%)		33,6	30,3
Cronbach's Alpha		0,767	0,768
Toplam varyansı açıklama oranı = % 63,9			
Tüm ölçekte Cronbach's Alpha (n=7 madde) = ,819			

Tablo 3.2'de verilen bulgulara göre birinci boyut olan fizyolojik belirtiler 4 maddeden, ikinci boyut olan psikolojik belirtiler ise 3 maddeden oluşmaktadır.

3.3.2. Örgütsel Stres Kaynakları Ölçeği

Verilerin açımlyıcı faktör analizi için uygunluğunu belirlemek üzere “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett's Test” analizleri yapılmış; KMO=,950 ve Bartlett's Test of Sphericity=,000 bulunmuştur. Açımlyıcı faktör analizinde temel bileşenler analizi kullanılmış, döndürme tekniği olarak ise varimax seçilmiştir. Açımlyıcı faktör analizi sonunda 2 boyuttan ve 29 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Ölçme aracı ilgili veriler Tablo 3.3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Örgütsel Stres Kaynakları Ölçeği

BOYUTLAR VE MADDELER	FAKTÖR YÜK DEĞERLERİ		
	Madde	Boyut 1	Boyut 2
BOYUT 1: İŞİN YAPISINDAN VE İŞTEN KAYNAKLANAN STRES / İŞ KAYNAKLI ÖRGÜTSEL STRES			
Mevzuatın karışık olması	s10	,758	
Yetkilerin yetersiz olması	s12	,733	
Yöneticilerin teşvik etmemesi	s11	,732	
Önemli kararlar verme zorunluluğu	s14	,717	
Personel değerlendirmede adaletsizlikler olması	s16	,717	
Görevle ilgili yetki ve sorumlulukların açıkça belirlenmemiş olması	s15	,710	
Yeteneklerin yapılan işte tam olarak kullanılamaması	s20	,706	
Sorumlulukların endişe yaratması	s13	,703	
Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu	s18	,695	
İşinizde sizden ne beklendiğinin açık olmaması	s9	,685	
İş yükünün ağır olması	s8	,680	
Çalışmaların karşılığını almamak	s21	,666	
Çalışırken kullanılan araç ve gereçlerin yetersizliği	s19	,642	
Verilen kararların yarattığı vicdani sorumluluk	s17	,625	
Yükselme olanağının az olması	s3	,602	
Mesleğin statüsünün düşük olması	s35	,591	
Ücretin yetersizliği	s2	,553	
Çalışma ortamının gürültülü olması	s6	,533	
İş yerinin kalabalık olması	s5	,467	
Çalışma saatinin uzunluğu	s1	,451	
BOYUT 2: KİŞİLER ARASI İLİŞKİLERDEN KAYNAKLANAN ÖRGÜTSEL STRES /BİREYDEN KAYNAKLANAN STRES	Madde	Boyut 1	Boyut 2
İş arkadaşları ile geçimsizlik	s24		,886
Astlarla anlaşmazlık	s26		,875
İş ortamındaki huzursuzluk	s23		,859
Üstlerle anlaşmazlık	s25		,854
İş yerinde dedikodu yapılması	s29		,747
İş arkadaşları ile ortak ilgilerin bulunmaması	s28		,731
İş yerinde farklı kişilerin sizden farklı beklentiler içinde bulunması	s30		,705
Moral bozukluğu	s32		,701
Meslektaşların koyduğu ortak kurallara uyma zorunluluğu	s34		,594
Faktörlerin toplam özdeğerleri		9,56	7,27
Varyansı açıklama oranları (%)		32,9	25,1
Cronbach's Alpha		,94	,94
Toplam varyansı açıklama oranı= % 58			
Tüm ölçekte Cronbach's Alpha (n=29 madde) =,96			

Tablo 3.3'te verilen bulgulara göre birinci boyut olan iş kaynaklı örgütsel stres 20 maddeden, ikinci boyut olan bireyden kaynaklanan stres ise 9 maddeden oluşmaktadır.

3.3.3. Örgütsel Stresle Başa Çıkma Ölçeği

Örgütsel stresle başa çıkma ölçeğinin açımlayıcı faktör analizinde 284 anket verisi kullanılmıştır. Verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğunu belirlemek üzere “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett's Test” analizleri yapılmış; KMO=,813 ve Bartlett's Test of Sphericity=,000 bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizinde temel bileşenler analizi kullanılmış, dördürme tekniği olarak ise varimax seçilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonunda 2 boyuttan ve 8 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Ölçme aracı ilgili veriler Tablo 3.4'te verilmiştir.

Tablo 3.4. Örgütsel Stresle Başa Çıkma Ölçeği

BOYUTLAR VE MADDELER	FAKTÖR YÜK DEĞERLERİ		
	Madde	Boyut 1	Boyut 2
BOYUT 1: SOSYAL DESTEK ARAMA			
Aile fertleri ve dostlarla eğlenceli ortamlarda birlikte olmak	s71	,809	
Kültürel ve sportif etkinlikleri izlemek	s73	,768	
Yetenekli olunan bir alanda etkinlik göstermek (sanat, müzik, spor, okuma v.b. zevk veren uğraşlar)	s74	,749	
Stres yaratan durumu güvenilen biri ile konuşmak	s72	,712	
BOYUT 2: SORUNA YÖNELME / SORUNLA UĞRAŞMA MÜCADELE	Madde	Boyut 1	Boyut 2
”Daha da kötü olabilirdi “diye düşünmek	s67		,812
Stres yaratan durumu düşünmemeye çalışmak, boş vermek	s65		,748
Çeşitli gevşeme yöntemlerini kullanma (meditasyon,yoga vb.)	s70		,685
Olay veya durumun üstüne gitmek	s66		,404
Faktörlerin toplam özdeğerleri		4,27	1,47
Varyansı açıklama oranları (%)		31,511	25,154
Cronbach's Alpha		,796	,657
Toplam varyansı açıklama oranı= % 56,667			
Tüm ölçekte Cronbach's Alpha (n=8 madde) =,798			

Tablo 3.4'de verilen bulgulara göre birinci boyut olan sosyal destek arama 4 maddeden, ikinci boyut olan soruna yönelme / sorunla uğraşma mücadele ise 4 maddeden oluşmaktadır.

3.3.4. Stresin Performansa Etkisi Ölçeği

Stresin performansa etkisi ölçeğinin açımlayıcı faktör analizinde 284 anket verisi kullanılmıştır. Verilerin açımlayıcı faktör analizi için uygunluğunu belirlemek üzere “Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) and Bartlett's Test” analizleri yapılmış; KMO=,928 ve Bartlett's Test of Sphericity=,000 bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizinde temel bileşenler analizi kullanılmış, tek boyutlu olduğu için döndürme gerçekleştirilmemiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonunda tek boyuttan ve 9 maddeden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. Ölçme aracı ilgili veriler Tablo 3.5'te verilmiştir.

Tablo 3.5. Stresin Performansa Etkisi Ölçeği

BOYUTLAR VE MADDELER	FAKTÖR YÜK DEĞERLERİ	
	Madde	Boyut 1
İsabetsiz kararlar verme	s63	,877
Birlikte çalışılan kişilerle işbirliği kuramama	s59	,877
İşte hata yapma	s61	,875
İş çevresine karşı kırıcı davranma	s60	,852
İzin veya rapor alarak işten uzaklaşma isteği	s62	,852
Yapılan işin niteliğinin düşmesi	s64	,842
İşte kendini yetersiz hissetme	s58	,825
İşe gitmede isteksizlik	s56	,773
İşten ayrılmayı düşünme	s57	,693
Faktörlerin toplam özdeğerleri		6,22
Varyansı açıklama oranları (%)		69,18
Cronbach's Alpha		,941
Toplam varyansı açıklama oranı= % 69,18		
Tüm ölçekte Cronbach's Alpha (n=9 madde) =,941		

Tablo 3.5'te verilen bulgulara göre stresin performansa etkisi bir boyut ve 9 maddeden oluşmaktadır.

3.4. Verilerin Analizi

Veriler, yüzde, frekans, ortalama, ilişkisiz örneklem için t-testi ve ilişkisiz örneklem için tek faktörlü varyans analizi (One-Way ANOVA) kullanılarak çözümlenmiştir. Ancak, parametrik testlerin varsayımlarının karşılanmadığı

durumlarda parametrik olmayan testlerden Mann Whitney-U testi ve Kruskal Wallis testleri de kullanılmıştır. Tek faktörlü varyans analizi sonucunda gruplar arasında anlamlı farklılık çıkması durumunda farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Scheffe, Tukey HSD ve LSD testleri yapılmıştır. Anlamlılık testlerinin tümünde $p \leq 0.05$ düzeyi esas alınmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, anaokulu ve bünyesinde anasınıfı bulunan ilkokullarda görev yapan okul öncesi öğretmenlerine uygulanan ölçek sonuçlarına ait bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri

Tablo 4.1. Katılımcıların Kişisel Bilgileri

			GÖREV YERİ					Toplam
			Aksu	Döşemealtı	Kepez	Konyaaltı	Muratpaşa	
Cinsiyet	Kadın (%99,1)	N	14	14	104	54	137	323
		%	4,3%	4,3%	32,2%	16,7%	42,4%	100,0%
	Erkek (%0,9)	N	0	0	3	0	0	3
		%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	Toplam	N	14	14	107	54	137	326
		%	4,3%	4,3%	32,8%	16,6%	42,0%	100,0%
Yaş Grubu	20-30 yaş (%30,1)	N	6	7	35	12	38	98
		%	6,1%	7,1%	35,7%	12,2%	38,8%	100,0%
	31-40 yaş (%44,8)	N	7	6	51	24	58	146
		%	4,8%	4,1%	34,9%	16,4%	39,7%	100,0%
	41 yaş ve üzeri (%25,2)	N	1	1	21	18	41	82
		%	1,2%	1,2%	25,6%	22,0%	50,0%	100,0%
Toplam	N	14	14	107	54	137	326	
	%	4,3%	4,3%	32,8%	16,6%	42,0%	100,0%	
Kurum Türü	Anaokulu (%44,2)	N	0	4	42	34	64	144
		%	0,0%	2,8%	29,2%	23,6%	44,4%	100,0%
	Anasınıfı (%55,8)	N	14	10	65	20	73	182
		%	7,7%	5,5%	35,7%	11,0%	40,1%	100,0%
	Toplam	N	14	14	107	54	137	326
		%	4,3%	4,3%	32,8%	16,6%	42,0%	100,0%

Çalışmaya gönüllü 326 okul öncesi öğretmeni katılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin %99,1 (323)'i kadın %0,9 (3)'ü ise erkektir. Örneklem grubundaki öğretmenlerin %44,2 (114)'si anaokullarında, %55,8 (182)'i ise anasınıflarında

çalışmaktadır. Yaş dağılımlarına bakıldığında ise çalışma grubundaki öğretmenlerin %30,1 (98)'i 20-30 yaş aralığında, %44,8 (146)'i 31-40 yaş aralığında, %25,2 (82)'si ise 41 yaş ve üzerindedir. 51 yaş ve üzerinde olan 7 katılımcı olduğu için bu yaş grubu 41- 50 yaş grubu ile birleştirilmiş ve 41 yaş ve üzeri olarak değerlendirilmiştir.

Örneklem grubundaki okul öncesi öğretmenlerinin %42 (137)'si Muratpaşa, %32,8 (107)'i Kepez, %16,6 (54)'sü Konyaaltı, %4,3 (14)'ü Aksu ve %4,3 (14)'ü Döşemealtı ilçelerinde çalışmaktadır.

4.2. Birinci Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtileri ne düzeyde olduğuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.2'de verilmiştir.

Tablo 4.2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	N	\bar{x}	S
A- Fizyolojik Belirtiler	326	1,80	,84
B- Psikolojik Belirtiler	326	2,94	1,11

Tablo 4.2'de verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenleri, psikolojik stres belirtilerini ($\bar{x}=2,94$), fizyolojik stres belirtilerine ($\bar{x}=1,80$) göre daha çok gözlediklerini belirtmişlerdir.

4.3. İkinci Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerinin Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtilerine ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, görev yeri ve kurum türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara baktığımızda cinsiyet değişkenine ilişkin çalışma evreninde ve

dolayısıyla örnekleme erkek okul öncesi öğretmeni (n=3) oldukça az sayıda olduğu için cinsiyete göre analiz yapılmamıştır.

Yaş değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtilerine ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	YAŞ	N	\bar{x}	S	F	p	ANLAMLI FARK
A-Fizyolojik Belirtiler	A- 20-30 yıl	98	1,86	,88	,47	,62	-
	B- 31-40 yıl	146	1,77	,81			
	C- 41 yıl ve üzeri	82	1,76	,85			
	Toplam	326	1,80	,84			
B-Psikolojik Belirtiler	A- 20-30 yıl	98	3,04	1,14	3,40	,03	B-C
	B- 31-40 yıl	146	3,04	1,08			
	C- 41 yıl ve üzeri	82	2,67	1,08			
	Toplam	326	2,94	1,11			

Tablo 4.3'e göre, göre okul öncesi öğretmenlerinin fizyolojik stres belirtilerine ilişkin görüşleri [$F_{(2-323)}=,47$; $p>,05$] yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik stres belirtilerine ilişkin görüşleri [$F_{(2-323)}=3,40$; $p<,05$] ise yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermektedir. Gruplar arası farkın kaynağını belirlemek üzere yapılan Tukey HSD testinin sonuçlarına göre 31-40 yaş arasındaki ($\bar{x}=3,04$) okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik stres belirtilerini 41 yaş ve üzerinde olanlarınkine ($\bar{x}=2,67$) göre daha yüksek düzeyde yaşadıkları belirlenmiştir.

Görev yeri değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres belirtilerine ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	GÖREV YERİ	N	SIRA ORT.	sd	X ²	p	ANLAMLI FARK
A-Fizyolojik Belirtiler	A-Aksu	14	154,75	4	4,61	,32	-
	B-Döşemealtı	14	178,93				
	C-Kepez	107	148,92				
	D-Konyaaltı	54	175,69				
	E-Muratpaşa	137	169,40				
B-Psikolojik Belirtiler	A-Aksu	14	155,21	4	7,27	,12	-
	B-Döşemealtı	14	221,25				
	C-Kepez	107	170,52				
	D-Konyaaltı	54	157,56				
	E-Muratpaşa	137	155,30				

Tablo 4.4'te verilen Kruskal-Wallis Testi sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin fizyolojik stres belirtilerine [$X^2(4)=4,61$; $p>,05$] ve psikolojik stres belirtilerine [$X^2(4)=7,27$; $p>,05$] ilişkin görüşleri görev yeri değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Kurum türüne değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki fizyolojik stres belirtilerine ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Fizyolojik Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	KURUM TÜRÜ	N	SIRA ORTALAMASI	SIRA TOPLAMI	U	p
A- Fizyolojik Belirtiler	A- Anaokulu	144	174,83	25176,00	11472,00	,05
	B- Anasınıfı	182	154,53	28125,00		

Tablo 4.5'te verilen Mann Whitney U testi sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin fizyolojik stres belirtilerine ilişkin görüşleri [$U=11472$; $p<,05$] okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında

anaokulu öğretmenlerinin anasınıfı öğretmenlerine göre yaşadıkları fizyolojik stres belirtilerinin daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Kurum türü değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki psikolojik stres belirtilerine ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Psikolojik Stres Belirtilerine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	KURUM TÜRÜ	N	\bar{X}	S	sd	t	p
B- Psikolojik Belirtiler	A- Anaokulu	144	2,8796	1,15242	324	1,016	,31
	B- Anasınıfı	182	3,0055	1,07684			

Tablo 4.6'da verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik stres belirtilerine ilişkin görüşleri [$t(324)= 1,016$; $p>,05$] anlamlı farklılık göstermemektedir.

4.4. Üçüncü Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stres Kaynaklarına İlişkin Bulgular

Okuldaki stres kaynaklarının okul öncesi öğretmenlerinde ne düzeyde stres yarattığına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Örgütsel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	N	\bar{X}	S
A- İş Kaynaklı Stres /İşsel Stres Kaynakları	326	3,10	,87
B- Birey Kaynaklı Stres /Bireysel Stres Kaynakları	326	2,82	1,15

Tablo 4.7’de verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenleri, işsel kaynakların ($\bar{x}=3,10$), bireysel kaynaklara ($\bar{x}=2,82$) göre kendilerinde daha çok stres yarattığını belirtmektedirler.

4.5. Dördüncü Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki Stres Kaynaklarının Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel stres kaynaklarına ilişkin görüşlerinin cinsiyet, yaş, görev yeri ve kurum türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara bakıldığında öncelikle cinsiyet değişkenine ilişkin çalışma evreninde ve dolayısıyla örnekleme erkek okul öncesi öğretmeni ($n=3$) oldukça az sayıda olduğu için cinsiyete göre analiz yapılmamıştır.

Yaş değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin işsel stres kaynaklarına ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin İşsel Kaynaklı Strese İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	YAŞ	N	SIRA ORT.	sd	X ²	p	ANLAMLI FARK
A- İş Kaynaklı Stres /İşsel Stres Kaynakları	A- 20-30 yaş	98	150,73	2	3,56	,16	-
	B- 31-40 yaş	146	173,64				
	C- 41 yaş ve üzeri	82	160,70				

Tablo 4.8’de verilen Kruskal-Wallis Testi sonuçlarına bakıldığında, okul öncesi öğretmenlerinin işsel stres kaynaklarına ilişkin görüşlerinin [$X^2(2)=3,56$; $p>,05$] yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermediği görülmektedir. Anlamlı bir farklılığın bulunmamış olması her yaştaki öğretmenlerin aynı stres kaynaklarından etkilendiğini göstermektedir.

Yaş değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin bireysel stres kaynaklarına ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Bireysel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	YAŞ	N	\bar{X}	S	F	p	ANLAMLI FARK
B- Birey Kaynaklı Stres /Bireysel Stres Kaynakları	A- 20-30 yıl	98	2,63	1,14	2,83	,06	-
	B- 31-40 yıl	146	2,98	1,10			
	C- 41 yıl ve üzeri	82	2,77	1,21			
	Toplam	326	2,82	1,15			

Tablo 4.9'a göre, göre okul öncesi öğretmenlerinin bireysel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri [$F_{(2-323)}=2,83$; $p>,05$], yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Görev yeri değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel stres kaynaklarına ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Örgütsel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	GÖREV YERİ	N	SIRA ORT.	sd	X^2	p	ANLAMLI FARK
A- İş Kaynaklı Stres /İşsel Stres Kaynakları	A-Aksu	14	148,75	4	7,98	,09	-
	B-Döşemealtı	14	218,39				
	C-Kepez	107	172,80				
	D-Konyaaltı	54	162,34				
	E-Muratpaşa	137	152,59				
B- Birey Kaynaklı Stres /Bireysel Stres Kaynakları	A-Aksu	14	110,39	4	9,17	,05	A-B A-C A-D
	B-Döşemealtı	14	188,18				
	C-Kepez	107	174,46				
	D-Konyaaltı	54	174,64				
	E-Muratpaşa	137	153,46				

Tablo 4.10'da verilen Kruskal-Wallis Testi sonuçları, okul öncesi öğretmenlerinin işsel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri [$X^2(4)=7,98$; $p>,05$] çalışma yeri değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin bireysel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri ise [$X^2(4)=9,17; p<,05$] çalışma yeri değişkenine anlamlı farklılık göstermektedir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında en yüksek bireysel stres kaynaklarını Döşemealtı ilçesinde çalışanların yaşadığı, bunu sırasıyla Konyaaltı, Kepez, Muratpaşa ve Aksu ilçelerinin izlediği görülmektedir.

Gruplar arasında gözlenen anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U-testleri yapılmıştır. Buna göre Aksu ilçesinde çalışan okul öncesi öğretmenlerinin Döşemealtı, Kepez ve Konyaaltı ilçelerinde çalışanlara göre daha az bireysel stres yaşadıkları ve farkların anlamlı olduğu bulunmuştur.

Bireysel stres kaynakları boyutundaki iş arkadaşları ile geçimsizlik, astlarla anlaşmazlık, iş ortamındaki huzursuzluk, üstlerle anlaşmazlık, iş yerinde dedikodu yapılması, iş arkadaşları ile ortak ilgilerin bulunmaması, iş yerinde farklı kişilerin sizden farklı beklentiler içinde bulunması, moral bozukluğu, meslektaşların koyduğu ortak kurallara uyma zorunluluğu maddelerinin Aksu ilçesinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri için daha az hissediliyor olması, Aksu ilçesindeki okullardaki örgüt ikliminin daha olumlu olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Kurum türü değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel stres kaynaklarına ilişkin görüşlerinin yer aldığı analiz sonuçları Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki İşsel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	KURUM TÜRÜ	N	SIRA ORTALAMASI	SIRA TOPLAMI	U	P
A- İş Kaynaklı Stres /İşsel Stres Kaynakları	A- Anaokulu	144	143,73	20696,50	10256,50	,00
	B- Anasınıfı	182	179,15	32604,50		

Tablo 4.11’de verilen Mann Whitney U testi sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki işsel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri [$U=10256,50; p<,05$] okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir. Sıra ortalamaları dikkate alındığında anasınıfı öğretmenlerinin anaokulu öğretmenlerine göre işsel kaynaklı stresi daha çok yaşadığı ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu anasınıflarında görev yapan

okul öncesi öğretmenlerinin çalışma ortamının fiziki şartları ve çalışırken kullanılan araç ve gereçlerin yetersizliğinin anaokullarına göre daha çok yaşamaları şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca ilkokul bünyesinde bulunan anasınıflarının bağlı oldukları yöneticilerin genellikle alan dışı olmaları bu farkın ortaya çıkmasına neden olabilir.

Kurum türüne göre okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki bireysel stres kaynaklarına ilişkin görüşlere Tablo 4.12’de yer verilmiştir.

Tablo 4.12. Kurum Türüne göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki Bireysel Stres Kaynaklarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	KURUM TÜRÜ	N	\bar{X}	S	sd	t	p
B- Birey Kaynaklı Stres /Bireysel Stres Kaynakları	A- Anaokulu	144	2,6983	1,18646	324	1,805	,072
	B- Anasınıfı	182	2,9292	1,11497			

Tablo 4.12’de verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki bireysel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri [t(324)= 1,8056; p>,05] anlamlı farklılık göstermemektedir.

4.6. Beşinci Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Okuldaki Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.13’te verilmiştir.

Tablo 4.13. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	N	\bar{X}	S
A- Sosyal Destek Arama	326	3,43	,91
B- Sorunla Mücadele	326	2,85	,83

Tablo 4.13'te verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel stresle başa çıkmada sosyal destek aramayı ($\bar{x}=3,43$), sorunla mücadeleye ($\bar{x}=2,85$) göre daha çok tercih ettikleri görülmektedir.

4.7. Altıncı Alt Problem Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yolları Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, görev yeri ve kurum türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgularda ise cinsiyet değişkenine ilişkin çalışma evreninde ve dolayısıyla örnekleme erkek okul öncesi öğretmeni ($n=3$) oldukça az sayıda olduğu için cinsiyete göre analiz yapılmamıştır.

Yaş değişkenine göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yollarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	YAŞ	N	\bar{x}	S	F	p	ANLAMLI FARK
A- Sosyal Destek Arama	A- 20-30 yıl	98	3,63	,96	3,27	,03	A-B
	B- 31-40 yıl	146	3,33	,87			
	C- 41 yıl ve üzeri	82	3,39	,87			
	Toplam	326	3,43	,91			
B- Sorunla Mücadele	A- 20-30 yıl	98	2,90	,87	,28	,74	-
	B- 31-40 yıl	146	2,85	,79			
	C- 41 yıl ve üzeri	82	2,80	,87			
	Toplam	326	2,85	,83			

Tablo 4.14'e göre, okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri sosyal destek arama boyutunda [$F_{(2-323)}=3,27$; $p<,05$] yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermektedir. Gruplar arası farkın kaynağını belirlemek üzere yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre 20-30 yaş arasındaki okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkarken sosyal destek arama ($\bar{x}=3,63$) düzeylerinin 31-40 yaş arasındakilere ($\bar{x}=3,33$) göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri sorunla mücadele boyutunda [$F_{(2-323)}=,28$; $p>,05$] ise yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Görev yeri değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.15'te verilmiştir.

Tablo 4.15. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkma Yollarına İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	GÖREV YERİ	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p	ANLAMLI FARK
A- Sosyal Destek Arama	A-Aksu	14	151,64	4	11,19	,02	B-C B-E C-D D-E
	B-Döşemealtı	14	215,68				
	C-Kepez	107	151,49				
	D-Konyaaltı	54	190,44				
	E-Muratpaşa	137	158,14				
B- Sorunla Mücadele	A-Aksu	14	140,54	4	7,32	,12	-
	B-Döşemealtı	14	203,39				
	C-Kepez	107	162,68				
	D-Konyaaltı	54	184,16				
	E-Muratpaşa	137	154,27				

Tablo 4.15'te verilen Kruskal-Wallis Testi sonuçları, okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri, sosyal destek arama boyutunda [$X^2 (4)=11,19$; $p<,05$] görev yeri değişkenine anlamlı farklılık göstermektedir. Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında stresle başa çıkmada sosyal destek aramayı en çok Döşemealtı ilçesinde çalışan okul öncesi öğretmenlerinin kullandıkları, onları sırasıyla Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez ve Aksu ilçelerinin izlediği görülmektedir.

Gruplar arasında gözlenen anlamlı farkın hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla grupların ikili kombinasyonları üzerinden Mann Whitney U-

testleri yapılmıştır. Buna göre Döşemaltı ilçesinde çalışan okul öncesi öğretmenlerinin Kepez ve Muratpaşa ilçelerinde çalışanlara göre daha çok sosyal destek arayışında oldukları ve farkların anlamlı olduğu bulunmuştur. Ayrıca, Konyaaltı ilçesinde çalışan okul öncesi öğretmenlerinin Kepez ve Muratpaşa ilçelerinde çalışanlara göre de daha çok sosyal destek arayışında oldukları ve farkların anlamlı olduğu bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri sorunla mücadele boyutunda ise [$X^2(4)=7,32$; $p>,05$] görev yeri değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Kurum Türü değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarından sosyal destek aramaya ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.16’da verilmiştir.

Tablo 4.16. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkmada Sosyal Destek Aramaya İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	KURUM TÜRÜ	N	SIRA ORTALAMASI	SIRA TOPLAMI	U	p
A- Sosyal Destek Arama	A- Anaokulu	144	170,61	24567,50	12080,50	,22
	B- Anasınıfı	182	157,88	28733,50		

Tablo 4.16’da verilen Mann Whitney U testi sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkmada sosyal destek arama boyutuna ilişkin görüşleri [$U=12080,50$; $p>,05$] kurum türüne göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

Kurum Türü değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarından sorunlarla mücadele etmeye aramaya ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.17’de verilmiştir.

Tablo 4.17. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresle Başa Çıkmada Sorunla Mücadele Etmeye İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	GÖREV	N	\bar{X}	S	sd	t	p
B- Sorunla Mücadele	A- Anaokulu	144	2,8073	,89712	324	,973	,33
	B- Anasınıfı	182	2,8984	,79011			

Tablo 4.17’de verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri sorunla mücadele boyutunda [$t(324)=,973$; $p>,05$] kurum türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

4.8. Yedinci Alt Problem Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performanslarına etkisine İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performansa etkisinin ne düzeyde olduğuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.18’de verilmiştir.

Tablo 4.18. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Örgütsel Streslerinin Performansa Etkisine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	N	\bar{x}	S
A- Stresin Performansa Etkisi	326	2,14	,98

Tablo 4.18’de verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenleri, yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisinin ($\bar{x}=2,14$) az düzeyde olduğu görüşünü taşımaktadırlar.

4.9. Sekizinci Alt Problem Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performanslarına etkisi Cinsiyet, Yaş, Görev Yeri, Kurum Türüne Göre Bir Farkın Olup Olmadığına İlişkin Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performansa etkisine ilişkin görüşleri cinsiyet, yaş, görev yeri ve kurum türüne göre farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgulara baktığımızda cinsiyet değişkenine ilişkin çalışma evreninde ve dolayısıyla örnekleme erkek okul öncesi öğretmeni ($n=3$) oldukça az sayıda olduğu için cinsiyete göre analiz yapılmamıştır.

Yaş değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performansa etkisinin ne düzeyde olduğuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.19’da verilmiştir.

Tablo 4.19. Yaş Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresinin Performanslarına Etkisine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	YAŞ	N	\bar{X}	S	F	p	ANLAMLI FARK
A- Stresin Performansa Etkisi	A- 20-30 yıl	98	2,27	1,04	2,00	,13	-
	B- 31-40 yıl	146	2,15	,93			
	C- 41 yıl ve üzeri	82	1,98	,97			
	Toplam	326	2,14	,98			

Tablo 4.19'a göre, okul öncesi öğretmenlerinin stresinin performanslarına etkisine ilişkin görüşleri [$F_{(2-323)}=2,00$; $p>,05$] yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Çalışma yeri değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performansa etkisinin ne düzeyde olduğuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.20'de verilmiştir.

Tablo 4.20. Görev Yeri Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresinin Performanslarına Etkisine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	GÖREV YERİ	N	Sıra Ort.	sd	X^2	p	ANLAMLI FARK
A-Stresin Performansa Etkisi	A-Aksu	14	143,82	4	9,04	,06	-
	B-Döşemealtı	14	190,32				
	C-Kepez	107	170,68				
	D-Konyaaltı	54	186,01				
	E-Muratpaşa	137	148,29				

Tablo 4.20'de verilen Kruskal-Wallis Testi sonuçlarına göre okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisine ilişkin görüşleri [$X^2 (4)=9,04$; $p>,05$] görev yeri değişkenine anlamlı farklılık göstermemektedir.

Kurum türü değişkenine göre okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel streslerinin performansa etkisinin ne düzeyde olduğuna ilişkin analiz sonuçları Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21. Kurum Türü Değişkenine Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin Stresinin Performanslarına Etkisine İlişkin Görüşleri

BOYUTLAR	GÖREV	N	\bar{X}	S	sd	t	p
A- Stresin Performansa Etkisi	A- Anaokulu	144	2,1512	1,01704	324	,026	,97
	B- Anasınıfı	182	2,1484	,95533			

Tablo 4.21’de verilen bulgulara göre okul öncesi öğretmenlerinin yaşadıkları örgütsel stresin performanslarına etkisine ilişkin görüşleri [$t(324) = ,026$; $p > ,05$] kurum türü değişkenine göre anlamlı farklılık göstermemektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgular göz önünde bulundurularak sonuçlar, bu sonuçların alan yazında benzer konuda yer alan diğer araştırmalarda elde edilen bulgular ile hangi oranda paralellik gösterdiğine yönelik tartışma kısmı ve bu sonuçlara bağlı olarak getirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Öğretmen ve stres kavramları birçok araştırmanın konusu olmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan yapılan değerlendirmeler ve yorumlar şu şekilde özetlenebilir.

Okul öncesi öğretmenlerinin stres belirtilerine ilişkin sonuçlara baktığımızda gerginlik, yorgunluk ve uyuma isteği ifadelerinden oluşan psikolojik stres belirtilerini, fizyolojik stres belirtilerine göre daha çok gözlediklerini belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik stres belirtilerine ilişkin görüşleri yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermektedir. 31-40 yaş arasındaki okul öncesi öğretmenlerinin psikolojik stres belirtilerini 41 yaş ve üzerinde olanlarınkine göre daha yüksek düzeyde yaşadıkları belirlenmiştir. Bu sonuç genç öğretmenlerin stresten psikolojik düzeyde daha çok etkilendikleri anlamına gelmektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin fizyolojik stres belirtilerine ilişkin görüşleri okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir. Anaokulu öğretmenleri alerji, mide bulantısı, iştahsızlık ve tansiyon yükselmesi ifadelerinden oluşan fizyolojik stres belirtilerini anasınıfı öğretmenlerine göre daha çok yaşamaktadırlar.

Okul öncesi öğretmenlerinin stres kaynaklarına ilişkin sonuçlara baktığımızda okul öncesi öğretmenleri mevzuatın karışık olması, yetkilerin yetersiz olması, yöneticilerin teşvik etmemesi, önemli kararlar verme zorunluluğu, personel değerlendirmede adaletsizlikler olması, görevle ilgili yetki ve sorumlulukların açıkça belirlenmemiş olması, çalışma ortamının fiziki şartları, yeteneklerin yapılan işte tam olarak kullanılamaması, sorumlulukların endişe yaratması, beklenen işleri çok kısa

bir sürede yapma zorunluluğu, işinizde sizden ne beklendiğinin açık olmaması, iş yükünün ağır olması, çalışmaların karşılığını almamak, çalışırken kullanılan araç ve gereçlerin yetersizliği, verilen kararların yarattığı vicdani sorumluluk, yükselme olanağının az olması, mesleğin statüsünün düşük olması, ücretin yetersizliği, çalışma ortamının gürültülü olması, iş yerinin kalabalık olması ve çalışma saatinin uzunluğu ifadelerinden oluşan işsel kaynaklı stresin, bireysel kaynaklı strese göre kendilerinde daha çok stres yarattığını belirtmektedirler. Sonuçlar, alanyazında yapılan çalışma sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Clipa ve Boghean (2015) yaptıkları çalışmanın sonucunda, okul öncesi öğretmenleri tarafından belirlenen baskın stres kaynaklarının düşük maaş ve yüksek iş yükü olduğunu belirtmişlerdir. Demir ve Arı (2013) çalışmalarının sonucunda öğretmenlerin sorunlarından frekansı en çok olanlar incelendiğinde öğretmenler için en rahatsız edici sorunların başında “gelirin düşük olması” ve “toplumdaki saygınlığının düşmesi” olduğu görülmektedir. Bu sonuç çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir. Yıldız (2013) öğretmenlerle yaptığı çalışmadan elde ettiği bulgulara göre öğretmenlerin iş stresinin yüksek olduğunu sonucuna ulaşmıştır. Gençtürk (2011) anasınıfı öğretmenleriyle yaptığı çalışmanın sonucunda öğretmenlerin iş yükü boyutunda stres yaşadıklarını belirtmiştir bu sonuç araştırmanın sonucuyla örtüşmektedir. Fakat anasınıfı öğretmenlerinin en az stres yaşadıkları boyutun işle ilgili koşullardan kaynaklanan stres boyutu olması çalışmanın sonucu ile örtüşmemektedir. Bu sonucun aksine Kuo ve Sun (2011) okul öncesi öğretmenleri ile yaptıkları çalışmanın sonucunda öğretmenlerin yüksek iş stresi yaşadıkları sonucuna ulaşmıştır. Özgan ve Bozbayındır (2011) okullarda adil olmayan uygulamaların öğretmenlerde strese neden olduğu sonucuna varmışlardır. Akpınar (2008) ilköğretim öğretmenleriyle yaptığı çalışmanın sonucunda öğretmen stresinde etkili olduğunu belirttiği ve bu çalışmanın sonucunu destekleyen bulgular; zaman baskısı, öğretmenlerin düşük gelir düzeyi ve fazla iş yüküdür. Tsai, Fung ve Chow (2006) yaptıkları çalışmada bayan okul öncesi öğretmenlerinin zaman yönetimi ve işle ilgili stresörlerin stresin daha yaygın kaynakları olduğu sonucuna varmıştır. Austin, Shah ve Muncer (2005) lise öğretmenleriyle yaptığı çalışmanın sonucunda öğretmenlerin işle ilgili stresleri yüksek çıkmıştır. Pehlivan (1993) ücret yetersizliği, personel değerlendirmede adaletsizlikler olması ve araç gereç yetersizliğinin öğretmenlerde çok derecede stres yarattığı sonucuna ulaşmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki işsel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri okul türüne göre anlamlı farklılık göstermektedir. Anasınıfı öğretmenlerinin anaokulu öğretmenlerine göre yaşadıkları stres daha çok işsel kaynaklıdır. Bu sonuç anaokullarında görev yapan yöneticilerin okul öncesi öğretmeni olması, anasınıfında görev yapan yöneticilerin ise genellikle alan dışı olması nedeniyle öğretmenlerin yaşadıkları sıkıntılardan kaynaklanabileceği şeklinde yorumlanabilir. Susmak ve Hacıfazlıoğlu (2013) okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğu tarafından okul öncesi eğitimi alanında eğitimi olan ve öğretmenlikten gelen bir yöneticinin birçok konuda daha duyarlı olabileceğini vurgulamışlardır.

Okul öncesi öğretmenlerinin iş arkadaşları ile geçimsizlik, astlarla anlaşmazlık, iş ortamındaki huzursuzluk, üstlerle anlaşmazlık, iş yerinde dedikodu yapılması, iş arkadaşları ile ortak ilgilerin bulunmaması, iş yerinde farklı kişilerin sizden farklı beklentiler içinde bulunması, moral bozukluğu, meslektaşların koyduğu ortak kurallara uyma zorunluluğu ifadelerinden oluşan bireysel stres kaynaklarına ilişkin görüşleri ise görev yeri değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. En yüksek bireysel stres kaynaklarını Döşemealtı ilçesinde çalışanlar yaşarken, bunu sırasıyla Konyaaltı, Kepez, Muratpaşa ve Aksu ilçeleri izlemektedir.

Okul öncesi öğretmenlerinin örgütsel stresle başa çıkmada aile fertleri ve dostlarla eğlenceli ortamlarda birlikte olmak, kültürel ve sportif etkinlikleri izlemek, yetenekli olunan bir alanda etkinlik göstermek (sanat, müzik, spor, okuma v.b. zevk veren uğraşlar), stres yaratan durumu güvenilen biri ile konuşmak ifadelerinden oluşan sosyal destek aramayı, sorunla mücadeleye göre daha çok tercih etmektedirler. Clipa ve Boghean (2015)'da araştırma sonucunda okul öncesi öğretmenleri tarafın stresle baş etme stratejileri olarak hobilerle ilgilenmek olduğunu belirtmiş, Turna (2014) ise sınıf öğretmenlerin stresle başa çıkma yolları olarak strese neden olan şeyleri hatırlatan durumlardan kaçınmakta, olayların iyi taraflarını aramakta ve sevdikleriyle vakit geçirdiklerini, çoğunlukla kendi hobileriyle uğraştıklarını belirtmiş, Yıldırım (2008) sınıf öğretmenleriyle yaptığı çalışmanın sonucunda, sınıf öğretmenlerinin en sık kullandıkları stresle baş etme yollarının, sevdikleriyle vakit geçirme, olumlu diyaloglarda bulunma ve stresiyle baş etmek için ortam yaratmak olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmalar araştırmanın bulgularını desteklemiştir. Bu da çalışmanın Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma

yollarına ilişkin görüşleri sosyal destek arama boyutunda yaş değişkenine anlamlı farklılık göstermektedir. 20-30 yaş arasındaki okul öncesi öğretmenleri stresle başa çıkarken sosyal destek aramayı 31-40 yaş arasındakilere göre daha çok tercih etmektedirler. Okul öncesi öğretmenlerinin stresle başa çıkma yollarına ilişkin görüşleri, sosyal destek arama boyutunda görev yeri değişkenine anlamlı farklılık göstermektedir. Stresle başa çıkmada sosyal destek aramayı en çok Döşemealtı ilçesinde çalışan okul öncesi öğretmenleri kullanmaktadırlar. Daha sonra sırasıyla Konyaaltı, Muratpaşa, Kepez ve Aksu ilçeleri gelmektedir.

Okul öncesi öğretmenleri, yaşadıkları örgütsel stresin isabetsiz kararlar verme, birlikte çalışılan kişilerle işbirliği kuramama, işte hata yapma, iş çevresine karşı kırıcı davranma, izin veya rapor alarak işten uzaklaşma isteği, yapılan işin niteliğinin düşmesi, işte kendini yetersiz hissetme, işe gitmede isteksizlik ve işten ayrılmayı düşünme ifadelerinden oluşan performanslarına etkisinin az düzeyde olduğu görüşündedirler. Bu sonucun aksine Çankaya ve Tan (2010) araştırmalarının sonucunda, stres yoğunluğunun öğretmenlerin performans ve verimlilik düzeyini olumsuz olarak etkilediği sonucuna varmışlardır. Ergül (2012) çalışmasında işgörenlerin algıladıkları stres düzeyleri ile performansları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunamadığı sonucuna ulaşmıştır.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırma sonuçlarına dayalı olarak uygulamacılara ve araştırmacılara öneriler yer almaktadır. Bu öneriler çalışmanın boyutlarında yer alan maddeler doğrultusunda yapılmıştır.

5.2.1. Uygulamacılara Öneriler

- 1) Öğretmenlerin mevzuatı karışık olarak algıladıkları maddeler tespit edilerek, bu karışıklık giderilmelidir.
- 2) Öğretmenlik mesleğinin statüsünün düşük olarak algılanması, ücret yetersizliği ile de ilişkilidir. Öğretmene gereken değer verilmeli, gelir düzeyi ekonomik kaygı yaşamayacağı bir seviyeye getirilmelidir.

- 3) Yöneticiler çalışanlarını destekleyerek çalışanları kararlara katmalı, mevzuat çerçevesinde yetkiler vererek bunu kullanabilecekleri ortamlar sunmalı, görev tanımları net olmalı, çalışanlar arasında adil bir değerlendirme yapmalı, çalışma ortamının fiziki şartları öğretmenlerin de görüşleri alınarak iyileştirilmelidir.
- 4) Okul öncesi öğretmenlerine yönelik bireysel ve örgütsel stresle başa çıkma yöntemlerinin geliştirilmesi ve öğretilmesine yönelik hizmet içi eğitim programları hazırlanmalıdır.

5.2.2. Araştırmacılara Öneriler

- 1) Benzer bir araştırma özel okullarda görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile de yapılabilir.
- 2) Araştırma nitel araştırma deseni kullanılarak yapılabilir.
- 3) Bu araştırma 2015 yılında Antalya ili merkez ilçelerinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri ile yapılmıştır. Aynı çalışma Anaokulu yöneticileriyle de yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Abacı, R. (1997). Okulda stres ve başa çıkma teknikleri. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 1-16.
- Adams, E. (1999). Vocational Teacher Stress and Internal Characteristics. *Journal of Vocational and Technical Education*, 16 (1). <http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JVTE/v16n1/adams.html> adresinden 28 Mayıs tarihinde alınmıştır.
- Akduman, G. G. (2013). Okul öncesi eğitime giriş. G. U. Balat (Editör), *Okul öncesi eğitimin tanımı ve önemi* (s. 2-15). Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Akgeçici, T. (2001). Örgütlerde stres ve yönetimi. *Erzurum Atatürk Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi*, 15(1-2), 301-309.
- Akgül A. ve Çevik O. (2003). *İstatistiksel Analiz Teknikleri: SPSS'te İşletme Uygulamaları*, Ankara: Emek Ofset.
- Akman, S. (2004). Stresin nedenleri ve açıklayıcı kuramlar. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(34-35), 40-55.
- Akpınar, B. (2008). Eğitim sürecinde öğretmenlerde strese yol açan nedenlere yönelik öğretmen görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(2), 359-366.
- Alizadegani, F., Zaini, F. M. ve Delavari, G. (2014). Stress free and high self-esteem: approaches of motivation towards teachers and school students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 114, 711-714.
- Altınok, V. (2009). İş stresinin ortaöğretim öğretmenleri üzerindeki etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 513-532.
- Argon T. ve Ateş, H., (2007). İlköğretim okulu birinci kademe öğretmenlerini etkileyen stres faktörleri. *AİBÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 53-63.
- Ataklı, A. (1999). Stres kaynakları, stresin öğretmenlik mesleğindeki yeri, okul yöneticisi ve velilerin anlayışlılık düzeyi üzerine öğretmenlerin görüşleri. *Amme İdaresi dergisi*, 32(2), 59-67.

- Atlı, S. (2013). Türkiye’de ve Avrupa birliği ülkelerinde uygulanan okul öncesi eğitim programları. *Eğitimde Politika Analizi Dergisi* 2(2), 56-76.
- Austin, V., Shah, S. ve Muncer, S. (2005). Teacher stress and coping strategies used to reduce stress. *Occupational Therapy International*, 12(2), 63–80.
- Aydın, B. ve İmamoğlu S. (2001). Stresle başa çıkma becerisi geliştirmeye yönelik grup çalışması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 41-52.
- Aydın, İ. (2008). *İş Yaşamında Stres*. (3. baskı), Ankara: Pegem Yayınevi.
- Balaban, J. (2000). Temel eğitimde öğretmenlerin stres kaynakları ve başa çıkma teknikleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 188-195.
- Balcı, A. (2000). *Öğretim Elemanlarının İş Stresi Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Baltaş, Z. ve Baltas, A. (2008). *Stres ve başa çıkma yolları* (25. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Bulut, N. (2005). İlköğretim öğretmenlerinde, stres yaratan yaşam olayları ve stresle başa çıkma tarzlarının çeşitli değişkenlerle ilişkisi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(2).467-478.
- Burchielli, R. ve Bartram, T. (2006). Like an iceberg floating alone: A case study of teacher stress at a Victorian primary school. *Australian Journal of Education*, 50(3), 312–327.
- Büyüköztürk Ş. (2003). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı: İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum* (Geliştirilmiş 3. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cam, E. (2004). Çalışma yaşamında stres ve kamu kesiminde kadın çalışanlar. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, ISSN:1303-5134. 1-10. <http://www.j-humansciences.com/ojs/index.php/IJHS/article/viewFile/71/210> adresinden 10 Mayıs 2015’te alınmıştır.
- Carnegie, D. (2012). *Stres ve endişeyle başa çıkma yolları* (Çev. G. Tokgöz). İstanbul: Nemesis Kitap.

- Carton, A.ve Fruchart E. (2014). Sources of stress, coping strategies, emotional experience: effects of the level of experience in primary school teachers in France. *Educational Review*, 66(2), 245-262.
- Childre, D. ve Rozman, D. (2005). *Transforming stress: the heartmath solution for relieving worry, fatigue and tension*. Oakland, CA: New Harbinger Publications, Inc.
- Clipa, O. ve Boghean, A. (2015). Stress factors and solutions for the phenomenon of burnout of preschool teachers. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180, 907 – 915.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İnsan ve Davranışı*. (11. baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çankaya, H. İ. Ve Tan, Ç. (2010). Öğretmenlerin algılarına göre okul temelli sosyal destek ve stres arasındaki ilişki. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (2), 211-221.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları* (1. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, K. M. ve Arı, E. (2013). Öğretmen sorunları-Çanakkale ili örneği. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(1), 107-126.
- Erdiller, Z. B. ve Doğan, Ö. (2015). The examination of teacher stress among Turkish early childhood education teachers. *Early Child Development and Care*, 185(4). 631-646.
- Eren, E. (2001), *Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi*. (Genişletilmiş 7. Baskı). İstanbul: Beta Yayınları.
- Ergül, A. (2012). *Çalışma yaşamında stresin bireysel performans üzerindeki etkileri: eğitim ve sağlık çalışanlarına yönelik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Eroğlu, F. (1998). *Davranış Bilimleri*. (4. Baskı). İstanbul: Beta BasımYayın.

- Ertekin, Y. (1993). Örgüt ve Stres Üzerine Düşünceler. *Amme İdaresi Dergisi*, 26, 145-157.
- Eskridge, D. H., ve Coker, D. R. (1985). Teacher stress: Symptoms, causes, and management techniques. *The Clearing House* 58(9), 387-390.
- Gençtürk, Z. (2011). *Anasınıfı öğretmenlerinde strese yatkınlığın iş tatminine etkisi Isparta il örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Gül, D. E. (2008). Meşrutiyet'ten günümüze okul öncesi eğitim. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1) , 269-278.
- Gümüştekin, E. G. ve Öztemiz, B. A. (2005). Örgütlerde stresin verimlilik ve performansla etkileşimi. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(1), 271-288.
- Günbayı, İ., Tokel, A., Yörük, T. ve Özçetin, T. (2014). Ortaöğretim branş öğretmenlerinin yöneticilerle olan ilişkilerinden kaynaklanan stres. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 219-233.
- Göksoy, S. ve Argon, T. (2014). Okullarda öğretmenleri engelleyici ve destekleyici stres kaynakları. *Journal of Teacher Education and Educators Volume*, 3(2), 245-271.
- Holmes, T.H. ve Rahe, R.H. (1967). The social readjustment rating scale. http://www.testandcalc.com/Richard/resources/Teaching_Resource_Holmes_and_Rahe_Social.pdf adresinden 01 Nisan 2015 tarihinde alınmıştır.
- Johnstone, M. (1989). *Stress in Teaching. An Overview of Research*. Midlothian: The Scottish Council for Research in Education. SCRE Publication.
- Karasar, N. (1986). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, (3. baskı). Ankara: Bilim Yayınları.
- Kelly, L. A. ve Berthelsen, C. D. (1995). Preschool teachers' experiences of stress. *Teaching & Teacher Education*, 11(4), 345-357.
- Keser, A. (2013). *İş Stresi Kaynakları*, (1. baskı). Bursa: Ekin Yayınevi.

- Kılınç, Ç. A., Receptoğlu, E. ve Koşar, S. (2015). İlköğretim kurumu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5(1), 01-14.
- Kırımoğlu, H., Yıldırım Y. Ve Temiz, A. (2011). İlk ve ortaöğretim okullarında görev yapan beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzlarının incelenmesi (Aydın il örneği). *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2),144-154.
- Koçyiğit, S. (2013). Okul öncesi eğitime giriş. G. U. Balat (Editör), *Okul öncesi eğitim kurumlarında personel* (s. 202-222). Pegem A Yayıncılık: Ankara.
- Kuo, T. C. ve Sun L. M. (2011). Study on the recreational constraints, leisure benefits, job stres and quality of life for kindergarten teachers. *The International Journal of Organizational Innovation*, 3(3), 155-171.
- Kyriacou, C. (2001). Teacher stress: directions for future research. *Educational Review*, 53(1), 27-34.
- Kyriacou, C. (2007). *Essential Teaching Skills*. (3rd ed.). United Kingdom: Nelson Thornes Ltd.
- Liu, S. ve Onwuegbuzie, J. A. (2012). Chinese teachers' work stress and their turnover intention. *International Journal of Educational Research*, 53, 160-170.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname*. 14/9/2011 Tarih ve 28054 Sayılı Resmi Gazete.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2013). *Okul öncesi eğitimi programı*. 09.09.2013 tarih ve 132 sayılı Talim Terbiye Kurulu Kararı.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). *Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği*. 26.07.2014 tarih ve 29072 Sayılı Resmi Gazete.
- Miller, G., Brown-Anderson, F., Fleming, W., Peele, T. ve Chen, M.(1999). Teacher stress: A case study. *Educational Resources Information Center*. U.S.

- Okutan, M. ve Tengilimoğlu, D. (2002). İş ortamında stres ve stresle başa çıkma yöntemleri: bir alan uygulaması. *Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F Dergisi*, 3, 15-42.
- Onbaşıoğlu, M. (2004). Stresle baş etmede zihinsel yöntemler. *Türk Psikoloji Bülteni*, 10(34-35), 103-127.
- Özdayı, N. (1993). Resmi ve özel liselerde çalışan öğretmenlerin iş streslerinin karşılaştırılması. *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 113-128.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Kaya, Z. Recepoğlu, E. (2011). İlköğretim okulu öğretmenlerinin stresle başa çıkma tarzları ile kullandıkları mizah tarzları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(3), 405-428.
- Özgan, H. ve Bozbayındır, F. (2011). Okullarda adil olmayan uygulamalar ve etkileri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 66-85.
- Öztürk, M. ve Zembat, R. (2015). Okul öncesi yöneticilerinin yaratıcı liderlik özellikleri ile okul iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Social Science*, 31, 455-467.
- Pakarinen, E. Kiuru, N., Lerkkanen, M. K., Poikkeus, A. M., Siekkinen, M. ve Nurmi, J. (2010). Classroom organization and teacher stress predict learning motivation in kindergarten children. *Eur J Psychol Educ*, 25, 281-300.
- Pehlivan, İ. (1993). *Eğitim yönetiminde stres kaynakları*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Poyraz, E. (2009). *İlköğretim ve ortaöğretim okulu öğretmenlerinin örgütsel stres kaynakları ve stresle başa çıkma yolları*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Robbins, P. S.(1992). *Essentials of organizational behavior* (3rd ed.). USA: Prentice Hall, Inc.
- Rowshan, A. (2011). *Stres yönetimi hayatınızın sorumluluğunu almak için stresi nasıl yönetebilirsiniz?* (Çev. Ş. Cüceloğlu). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

- Pilatin, H. (2010). *İlköğretim 1. kademe öğretmenlerini etkileyen stres faktörleri ve baş etme yöntemleri "Yozgat ili Akdağmadeni ilçesi örneği"*. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sabuncuoğlu, Z. ve Tüz, M. (2001). *Örgütsel Psikoloji*. (3. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Sarp, N. (2000). Hekim ve stres yönetimi. *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 53(2), 133-137.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi* (Genişletilmiş 2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Siekinen, M., Pakarinen, E., Salminen, J., Poskiparta E. ve Nurmi, J. (2013). Social Competence Among 6-year-old Children and Classroom Instructional Support and Teacher Stress. *Early Education and Development*, 24, 877-897.
- Soysal A. (2009). İş Yaşamında Stres. *Çimento İşveren* 23(3), 17-40.
- Sinha, R. (2012). Stress management- a comparative study of selected public & private sector organization in chhattisgarh. *International Journal Of Research In Commerce & Management*, 3(3), 126-130.
- Susmak, M. ve Hacıfazlıoğlu, Ö. (2013). Öğretmenlerin görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin sahip olması gereken özellikler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(13), 205-226.
- Şişman, M. (2006). *Eğitim bilimine giriş*. (1. baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tsai, E., Fung L. ve Chow L. (2006). Sources and manifestations of stress in female kindergarten teachers. *International Education Journal*, 7(3), 364-370.
- Turna, H. (2014). *Öğretmenlerin Stres Kaynakları ve Stresle Baş Etme Yolları (Edirne İli - Keşan İlçesi Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Türküm, S. (1999). *Stresle başa çıkma ve iyimserlik*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları (No 1098), Araştırma Fonu Yayınları No.02.

- Ünal, S. (1999). Okullardaki stres kaynakları verimlilik ilişkisi, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11, 365-372.
- Wang, P., Lin, P. ve Cao, H. (2009). The sources of work stress for Chinese high school teachers. *Social behavior and personality*, 37(4), 459-466.
- Yıldırım, D. F. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin stres kaynakları ve baş etme yolları (Kilis ili örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Yıldız, B. (2013). İlkokul ve ortaokul öğretmenlerinin iş stresi, örgütsel bağlılık ve iş doyumuna yönelik algılarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Yılmaz, A. ve Ekinci, S. (2006). Örgütsel yaşamda kamu çalışanlarının örgütsel stres kaynakları üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 11(1). 31-58.
- Youngs, B. B. (1985). *Stress in children how to recognize, avoid and overcome it*. USA: Arbor House Publishing.
- Zamir, S. ve Hina A. Q. (2014). Causes of Role Stress and Personal Strain among Secondary School Teachers. *Journal of Elementary Education*, 24, 81-94.

EKLER

EK 1: Araştırma Ölçeği

Sayın öğretmen arkadaşım, bu ölçek; “Farklı ülkelerdeki okul öncesi öğretmenlerinin okuldaki stres kaynakları ve bu stres kaynakları ile başa çıkma yollarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi” konulu Doç. Dr. Ali SABANCI'nın danışmanlığındaki yüksek lisans tezinde durum tespiti amacıyla kullanılacaktır. Prof. Dr. İnyet Aydın'a ait olan ölçek izni alınarak kullanılmaktadır. Bu ölçekte kimlik belirtilmeyecek, sonuçlar isim verilmeden kullanılacaktır. Lütfen bunu göz önüne alarak bütün soruları cevaplayınız.

Katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Miray ÖMEROĞLU
Akdeniz Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü A.B.D

A-KİŞİSEL BİLGİLER

I. Cinsiyetiniz : () Erkek () Kadın

II. Yaş grubunuz : () 20-30 () 31-40 () 41-50 () 51 ve üzeri

III. Görev yaptığınız ilçe : Aksu () Döşemealtı () Kepez () Konyaaltı () Muratpaşa ()

IV. Çalıştığınız okul türü : Anaokulu () Anasınıfı ()

B-ÖRGÜTSEL STRES KAYNAKLARI

İşiniz ve iş çevrenizle ilgili olarak aşağıda belirtilen hususlar sizde ne derecede stres yaratmaktadır?

	Pek çok (5)	Çok (4)	Orta (3)	Az (2)	Hiç (1)
1.Çalışma saatinin uzunluğu					
2.Ücretin yetersizliği					
3.Yükselme olanağının az olması					
4.İşin sıkıcı olması					
5.İş yerinin kalabalık olması					
6.Çalışma ortamının gürültülü olması					
7.İş yerinde aydınlatmanın kötü olması					
8.İş yükünün ağır olması					
9.İşinizde sizden ne beklendiğinin açık olmaması					
10.Mevzuatın karışık olması					

	Pek çok (5)	Çok (4)	Orta (3)	Az (2)	Hiç (1)
11.Yöneticilerin teşvik etmemesi					
12.Yetkilerin yetersiz olması					
13.Sorumlulukların endişe yaratması					
14. Önemli kararlar verme zorunluluğu					
15.Görevle ilgili yetki ve sorumlulukların açıkça belirlenmemiş olması					
16.Personel değerlendirmede adaletsizlikler olması					
17.Verilen kararların yarattığı vicdani sorumluluk					
18.Beklenen işleri çok kısa bir sürede yapma zorunluluğu					
19.Çalışırken kullanılan araç ve gereçlerin yetersizliği					
20.Yeteneklerin yapılan işte tam olarak kullanılamaması					
21.Çalışmaların karşılığını almamak					
22.Görev sırasında tarafsız kalabilmenin güçlüğü					
23.İş ortamındaki huzursuzluk					
24.İş arkadaşları ile geçimsizlik					
25.Üstlerle anlaşmazlık					
26.Astlarla anlaşmazlık					
27.Öğrenci velilerinin haksız talepleri					
28.İş arkadaşları ile ortak ilgilerin bulunmaması					
29.İş yerinde dedikodu yapılması					
30.İş yerinde farklı kişilerin sizden farklı beklentiler içinde bulunması					
31.İş ile kişiliğiniz arasında uyumsuzluk bulunması					
32. Moral bozukluğu					
33.İş arkadaşları ile politik görüş farklılıkları					
34.Meslektaşların koyduğu ortak kurallara uyma zorunluluğu					
35. Mesleğin statüsünün düşük olması					

C –STRES BELİRTİLERİ

İşinizle ve iş çevrenizle ilgili olarak ortaya çıkan aşağıdaki stres belirtilerini kendinizde ne derece gözlüyorsunuz? (Lütfen soruları cevaplariken, is stresi nedeniyle gözlenen belirtiler olmasına dikkat ediniz.)

	Pek çok (5)	Çok (4)	Orta (3)	Az (2)	Hiç (1)
36.Uykusuzluk					
37.Gerginlik					
38.Tansiyon yükselmesi					
39.Sindirim bozukluğu					
40.Sigara kullanma					
41.Alkol kullanma					
42.Başkalarıyla işbirliğinden kaçınma					
43.Sürekli endişe					
44.Yetersizlik duygusu					
45.Terleme					
46.Geçimsizlik					
47.Nefes daralması					
48.Baş ağrısı					
49.Yorgunluk					
50.Yemek alışkanlığında artış					
51.İştahsızlık					
52.Alerji					
53.Uyuma isteği					
54.Mide bulantısı					
55.Yersiz telaş					
D-STRESİN PERFORMANSA ETKİLERİ					
İçinde bulunduğunuz mesleki stres, iş performansınızla ilgili olarak aşağıda belirtilen hususlarda sizi ne derece etkiliyor?					
	Pek çok (5)	Çok (4)	Orta (3)	Az (2)	Hiç (1)
56.İşe gitmede isteksizlik					
57.İşten ayrılmayı düşünme					
58.İşte kendini yetersiz hissetme					
59.Birlikte çalışılan kişilerle işbirliği kuramama					
60.İş çevresine karşı kırıcı davranma					

	Pek çok (5)	Çok (4)	Orta (3)	Az (2)	Hiç (1)
61.İşte hata yapma					
62.İzin veya rapor alarak işten uzaklaşma isteği					
63.İsabetsiz kararlar verme					
64.Yapılan işin niteliğinin düşmesi					
E-STRESLE BAŞA ÇIKMA					
İşle ilgili çeşitli etkenlerin sizde yarattığı stresten kurtulmak için aşağıda belirtilen yöntemleri ne derecede kullanıyorsunuz? (Lütfen belirtiniz)					
	Pek çok (5)	Çok (4)	Orta (3)	Az (2)	Hiç (1)
65.Stres yaratan durumu düşünmemeye çalışmak, boş vermek					
66.Olay veya durumun üstüne gitmek					
67."Daha da kötü olabilirdi "diye düşünmek (kendini avutmak)					
68.Konu ile ilgili olarak birini suçlamak					
69.Bedensel egzersizler yaparak rahatlamaya çalışmak					
70.Çeşitli gevşeme yöntemlerini kullanma (meditasyon, yoga vb.)					
71.Aile fertleri ve dostlarla eğlenceli ortamlarda birlikte olmak					
72.Stres yaratan durumu güvenilen biri ile konuşmak					
73.Kültürel ve sportif etkinlikleri izlemek					
74.Yetenekli olunan bir alanda etkinlik göstermek (sanat, müzik, spor, okuma vb. zevk veren uğraşlar)					
75.İbadet etmek					

EK 2: Ölçek Kullanım İzni

Sayın Miray Ömeroğlu,

Eğitim Yönetiminde Stres Kaynakları konulu Doktora tezim için geliştirmiş olduğum ölçeği, ölçeğin bütünlüğünü bozmamak ve değiştirmeden kullanmak koşulu ile araştırmanızda veri toplamak için kullanmanızda bir sakınca yoktur. Yöntem kısmında ölçeğin tarafımca geliştirildiğini belirtmek ve bu izin yazısına tezinizin ekinde yer vermeniz etik gereklilikler açısından uygun olacaktır. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Prof. Dr. İnyet Aydın
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi
Eğitim Yönetimi ve Politikası Bölümü
Eğitim Yönetimi Anabilim Dalı Başkanı

EK 3: Uygulama İzin Belgesi

T.C.
ANTALYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 98057890/20/6935231
Konu: Anket Uygulaması

26/12/2014

İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE
ANTALYA

Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Miray ÖMEROĞLU'nun "Farklı Ülkelerdeki Anaokulu Öğretmenlerinin Okuldaki Stres Kaynakları ve Bu Stres Kaynakları ile Başa Çıkma Yollarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" konulu tez çalışmasını, İlimiz beş(5) merkez ilçe bünyesindeki anasınıfı bulunan okullar ve anaokullarında uygulama isteği ile ilgili 11/12/2014 tarihli ve 24264 sayılı yazıları, İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Değerlendirme ve İnceleme komisyonumuz tarafından, 23/12/2014 tarihinde incelenerek "Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinlerine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi" esaslarına uygun olduğu tespit edilmiştir.

Komisyonumuzca, "Farklı Ülkelerdeki Anaokulu Öğretmenlerinin Okuldaki Stres Kaynakları ve Bu Stres Kaynakları ile Başa Çıkma Yollarının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi" başlıklı tez çalışmasını, İlimiz beş(5) merkez ilçe bünyesindeki anasınıfı bulunan okullar ve anaokullarında, Okul Müdürlüğünün bilgisi dahilinde, ilgili Genelgeye göre, çalışma takvimi doğrultusunda eğitim-öğretim faaliyetleri aksatılmaksızın yapılması uygun görülmüştür.

Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde, Valilik Makamının 10/02/2014 tarih ve 3550 sayılı yetki devrine göre olurlarınıza arz ederim.

Mehmet KARAKAŞ
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

OLUR
26/12/2014

Osman Nuri GÜLAY
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Antalya İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Soğuksu Mh. Hamidiye Cad. MERKEZ/ANTALYA
E-posta: projeler07@mec.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: Mehmet KARAKAŞ Md.Yrd.
Tel: (0 242) 238 60 00
Faks: (0 242) 238 61 11

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksiprqa.meb.gov.tr> adresinden 15ec-2895-3941-8caa-4191 kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Miray ÖMEROĞLU
Doğum Yeri ve Tarihi : Samandağ – 20/07/1981

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul
Öncesi Öğretmenliği Bölümü
Yüksek Lisans Öğrenimi : Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans
Programı
Bildiği Yabancı Diller : İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri :

Sabancı, A. ve Ömeroğlu, M. (2013). Bağımsız Anaokulu Öğretmenlerinin İl Eğitim Denetmenlerinin Gerçekleştirdiği Denetime İlişkin Görüşleri. *International Online Journal of Educational Sciences*, 5(3), 685-700.

Sabancı, A. ve Ömeroğlu, M. (2015). Preschool Teachers' Views and Experiences about ICT Use in Instruction: A Case Study. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 5(6), 170-183.

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurum : Milli Eğitim Bakanlığı

İletişim

E-Posta Adresi : miray_omeroglu@hotmail.com

Tarih : 22.05.2015

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

Tezim sadece Akdeniz Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

X Tezimin 1 yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

.../...../2015

Miray ÖMEROĞLU